Actieblad

MAART 1988
99STE JAARGANG, NR. 1

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

UITGAVE VAN DE VERENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ, VERENIGING TOT EVALUATIE VAN ALTERNATIEVE BEHANDELMETHODEN EN TOT BESTRIJDING VAN DE KWAKZALVERIJ

Redacteur: J. Th. Balk, Keverberg 54, 1082 BE Amsterdam *Verschijnt 4 x per jaar*

ALGEMENE LEDENVERGADERING

De leden van de Vereniging tegen de Kwakzalverij worden uitgenodigd de algemene ledenvergadering bij te wonen. Deze wordt gehouden op ZATERDAG 26 MAART 1988 en wel in het Pathologisch Instituut van de Vrije Universiteit, Boelelaan 1117 te Amsterdam. Dit instituut is gevestigd in het Academisch Ziekenhuis van de Vrije Universiteit, gelegen dicht bij de Amstelveenseweg. Aanvang 10.30 uur v.m.
Agenda: 1. Opening. 2. Jaarverslag secretaris, 3. Jaarverslag penningmeester. 4. Bestuursverkiezing. Aftredend zijn de heren C.W.Chr. Deurman te Arnhem en prof. B.S. Polak, Amsterdam. Candidaten zijn de heren C.N.M. Renckens te Hoorn, W. Valster te Rotterdam en mr. Th. Douma te Haarlem. 5. Overdracht voorzitterschap. 6. Rondvraag. 7. Sluiting.
Gaarne tot ziens op zaterdagochtend 26 maart!

PIET VROON OVER REGULIER EN ALTERNATIEF: EEN GEÏNTERESSEERDE "ANDERSDENKENDE".

door C.N.M. Renckens

In discussies over de waarde van alternatieve behandelwijzen stuit men steeds weer op de vraag of deze methoden een meetbaar effect hebben en direct aansluitend op het probleem of algemeen gebruikelijke wetenschappelijke onderzoekmethoden hier toepasbaar zijn.

Ook in het Rapport van de Commissie Muntendam is aan dit vraagstuk vrij veel aandacht besteed. De commissie stelde uit haar midden een werkgroep Onderzoek in, bestaande uit Verbrugh, Aakster, P. van Dijk en De Wit. Deze werkgroep voelde al snel de behoefte aan steun vanuit de wereld van de wetenschapsfilosofie, ook wel methodologie genoemd. Zij trok twee adviseurs aan, F.S.A.M. van Dam, klinisch psycholoog en A.D. de Groot, hoogleraar psychologie. Hoewel het uiteraard bij elk wetenschappelijk onderzoek van cruciaal belang is dat zuiver en integer wordt gewerkt en evenzeer dat de wetenschapsbeoefenaar zich houdt aan bepaalde gedragsregels, zoals voorgeschreven door de "scientific community" waartoe hij behoort, geldt dit a fortiori in de psychologie. Het is dan ook niet toevallig dat de beide adviseurs psycholoog waren. Het grote belang van methodologische zuiverheid in de psychologie is begrijpelijk. Vergeleken met natuurkunde, scheikunde en ook het grootste deel van de medische wetenschap is psychologie (en dit geldt ook voor de andere menswetenschappen) een "zachte" wetenschap, waarin theorieën veelal moeilijk toetsbaar zijn en waarin het object van onderzoek, eigenlijk de menselijke geest, zeer ingewikkeld, gevarieerd en bovendien veranderlijk is.

Wil men in de menswetenschappen betrouwbare resultaten boeken, dan is dus vooral methodologische integriteit obligaat. Anders dan medische studenten, die slechts een beperkte opleiding in de medische statistiek genieten, zuchten traditioneel dan ook studenten psychologie, sociologie e.d. onder een zwaar pakket statistiek.

(Het lijkt niet onwaarschijnlijk dat de toenemende acceptatie van de alternatieve behandelwijzen binnen met name de huisartsgeneeskunde in ons land, samenhangt met onvoldoende scholing in methodologisch denken en met het meestal ontbreken van persoonlijke ervaring met wetenschappelijk onderzoek. Maar dit terzijde.)

Briljant minderheidsadvies

Als psychologen-methodologen zich mengen in de discussie over de waarde van alternatieve behandelwijzen dan mogen de verwachtingen dus hooggespannen zijn. Dat deze constatering juist is, is al direct terug te vinden in het Rapport Muntendam. Hoewel de inbreng van Van Dam en De Groot in de uiteindelijke, veel te vergaande aanbevelingen van de commissie niet zo direct te herkennen is, deden zij voortreffelijk werk. De heer Van Dam bracht in een bijlage van het rapport een briljant minderheidsadvies uit, door Muntendam zelf als dissonant ervaren, dat in feite een groot deel van de conclusies van de commissie op losse schroeven zette. De Groot had (met vooruitziende blik?) als voorwaarde voor zijn bijdrage aan de werkzaamheden van de commissie bedongen dat hij een adviseurscommentaar als bijlage bij het eindrapport zou mogen publiceren. Hij benadrukte hierin uiteraard weer zijn bekende opvattingen over het wetenschappelijk Forum en nam met name nadrukkelijk afstand van de mogelijkheid van een alternatieve methodologie om de effecten van alternatieve behandelwijzen te onderzoeken. De beoordeling van alternatieve behandelwijzen dient, naar zijn opvatting, te geschieden door bestaande "reguliere" landelijke instanties.

Ook toen de KNMG in 1981 een commissie instelde die het commentaar op "Muntendam" ging voorbereiden, een commissie onder voorzitterschap van prof. B.S. Polak, bestuurslid van de Vereniging tegen de Kwakzalverij, voelde zij al snel de behoefte aan methodologische deskundigheid. Prof. G.J. Mellenbergh, hoogleraar methodenleer psychologie aan de universiteit van Amsterdam, trad toe tot de commissie en schreef als uitvloeisel van zijn bemoeienis o.a. een uitstekend artikel in Medisch Contact (dec. '82) over wetenschapsopvattingen en alternatieve geneeswijzen.

Professor Vroon en de alterneuten

Na deze lange inleiding komen wij thans tot de hoofdpersoon van deze beschouwing, opnieuw een psycholoog met belangstelling voor geneeskunde. Piet Vroon is hoogleraar psychonomie aan de Utrechtse universiteit en geniet daarnaast bekendheid als columnist van de Volkskrant. In deze column komen geneeskunde en alternatieve behandelwijzen nogal eens ter sprake. Een zekere afkeer van, althans hoogst kritische houding ten opzichte van de officiële geneeskunde vormt in deze beschouwingen de grondhouding. Alternatieve stromingen kunnen op voorhand bij hem meer sympathie verwachten. Terwijl wij ons van zijn confraters Van Dam, De Groot en Mellenbergh maar moeilijk kunnen voorstellen dat zij bij klachten de hulp van een alterneut inroepen, ligt dit bij Vroon anders. Hij maakt daarvan ook zeker geen geheim. Juist deze eigenschap maakt hem aantrekkelijk voor organisaties van alternatieven, die zich graag vertonen met echte professors. Vroon heeft zich er ook metterdaad toe laten verleiden een spreekbeurt te vervullen op het congres van de NOVAG (Nederlandse Organisatie van Alternatieve Genezers) in 1986.
Welke conclusies trekt Vroon nu in zijn meer dan welwillende beoordeling van alternatieve behandelwijzen? Hiervan kennis te nemen is vooral interessant omdat hij uit zijn zeer leesbare columns naar voren komt als een man die met beide benen op de grond staat. Als methodologisch geschoold en kritisch psycholoog moet hij ook trouw blijven aan wetenschappelijke zuiverheid en hij geeft er in zijn publicaties ook blijk van dit inderdaad te willen doen.

Beoordeling oninvoelbare theorieën

In de loop der jaren neemt hij een groot aantal behandelwijzen onder de loep. Hoewel hij als niet-medicus af en toe een uitglijder maakt (zo suggereerde hij eens in de Volkskrant dat het eten van veel worteltjes tot anorexia nervosa kan leiden), is hij over het algemeen zeer goed geïnformeerd.
In 1981 verschijnt in Medisch Contact van zijn hand een beschouwing getiteld "Het beoordelen en veroordelen van alternatieve geneeswijzen". Hij reageert hierin op een artikel in hetzelfde blad van enkele rheumatologen, die namens de Nederlandse Vereniging van Rheumatologen hun visie gaven op enkele niet-reguliere behandelingsmethoden. Hij is het met hen eens dat deze methoden intensief en objectief moeten worden onderzocht. Daarnaast betoogt hij echter dat de vaak oninvoelbare theorieën van de

alternatieven geen grond mogen zijn om deze behandelwijzen zelf te verwerpen. Om dit te illustreren lanceert hij enkele, volgens hemzelf omstreden "interessante" verklaringsmogelijkheden van de effecten van homeopathisch verdunde oplossingen, van acupunctuur, om vervolgens te eindigen met enkele opmerkingen over de bijwerkingen van placebo's.

Kribbige ingezonden brief

Na het verschijnen van Mellenbergh's essay over de wetenschapsopvattingen en alternatieve geneeswijzen reageert hij met een ingezonden brief (Medisch Contact jan. '83). Hij wil niet pleiten voor een "methodologisch anarchisme", maar waarschuwt tegen te groot optimisme over het effect van het feitelijk toetsen van concurrerende theorieën. Het weghonen van alternatieve behandelwijzen als placebo-effect in de medische vakpers irriteert hem en hij herinnert de medici eraan dat zij veertien eeuwen de onzinnige opvattingen van Galenus over de anatomie volgden totdat Vesalius de grondslag legde voor onze huidige anatomische kennis.
Zijn eerste persoonlijk getinte cri de coeur betrof de "neuraaltherapie", waarvoor hij, gezien een gunstige persoonlijke ervaring (dit zal nog terugkeren), meer aandacht bepleit bij artsen. Hij stuurde daarover een kribbige ingezonden brief naar Medisch Contact in juli 1983. Daarna wordt over de neuraaltherapie van zijn kant niets meer vernomen.
In november 1985 krijgt, in zijn Volkskrant-column, de Moerman-arts Wiese ervan langs. Wiese, kennelijk een veelzijdig arts, maakte in die tijd reclame voor een alternatieve stroming in de psychotherapie, nl. de zgn. "rebirthing". Patiënten zouden van deze therapie, ondanks de hoge kosten, lichamelijk, mentaal, emotioneel, geestelijk, sociaal en zelfs financieel beter worden! Vroon vindt "het beleid inzake alternatieve geneeswijzen vaak opportunistisch en slecht. Als echter alles vanuit dit circuit zou worden erkend en vergoed, dan werken wij alleen nog maar voor de gezondheidszorg". In "rebirthing" ziet hij niets.

Grote toekomst voor homeopathie?

In 1986 (Volkskrant 1 maart) wijdt Vroon een column aan de homeopathie. Na enkele inleidende opmerkingen over de Zwitserse plantengroei en de geduldige bankrekening van de heer A. Vogel neemt hij een publicatie van de biochemicus Scofield uit het "Britisch Homeopathic Journal" onder de loep. De problematiek van het getal van Avogadro blijkt opnieuw onoplosbaar. Erg veel homeopathische publicaties zijn van onvoldoende kaliber en "veroordelen zichzelf", aldus Vroon. Toch voorspelt Vroon, ironisch, de homeopathie een grote toekomst. De homeopaat handelt weliswaar in placebo's, maar gaat te werk op basis van individuele diagnostiek en overtuigingskracht. Hiermee bereikt de homeopaat zijn succes.
Na een intermezzo in de vorm van een brief in Medisch Contact (maart '86) waarin hij de LSV heftige verwijten maakt over de nagestreefde specialisteninkomens, keert hij weer terug op de alternatieven.
In de Volkskrant van 17-1-'87 spreekt hij over paragnosten. Analyse van tips in de ontvoeringszaken van Van der Valk en Heineken leverde niets waardevols en wel veel tegenstrijdigheden op. Hij concludeert dat er "nauwelijks aanleiding is om paragnosten serieus te nemen bij politiewerk". Later in hetzelfde jaar bespreekt hij het Utrechtse, door WVC gesubsidieerde, onderzoek over paranormale behandeling van hoge bloeddruk: de resultaten zijn verwaarloosbaar en volgens Vroon moet deze therapie niet in het ziekenfondspakket.

Na de vitamine C religie

In het najaar van 1987 komt de vitamine C religie aan de beurt. Vroon staat positief en verwachtingsvol ten opzichte van de zogenaamde "orthomoleculaire geneeskunde", die gebruik van grote hoeveelheden vitamine C propageert als profylaxe tegen vele kwalen. Dit in navolging van Nobelprijswinnar Pauling en onze eigen dokter Moerman. Hoewel Vroon toegeeft dat gerenommeerde wetenschappelijke instituten in met name de V.S. geen nuttig effect van deze vitamine C-overconsumptie konden aantonen, blijft hij optimistisch. "De medische wetenschap besteedt, uit angst voor verlies van klandizie, expres geen aandacht aan deze methode, die de kosten van de gezondheidszorg wel eens enkele miljarden guldens per jaar (sic!) zou kunnen drukken". Vroon blijft pro forma twijfelen, maar kan de triomfantelijkheid over zijn "ontdekking" nauwelijks verhullen.
De voorlopig laatste veelbelovende alternatieve therapie waarmee Vroon kennis maakte is de orthomanipulatie. Hij schreef hierover in zijn column van 21-11-'87 in De Volkskrant. Vroon was gevallen en had last van zijn linker arm. Het ging niet over en na enkele weken bezocht Vroon een arts voor orthomanipulatie. Deze alterneuten schrijven vele kwalen toe aan scheefstand van de wervels. U begrijpt het vervolg: Vroon werd "gekraakt" en was de volgende dag genezen. Driftig op zoek naar wetenschappelijke publicaties over de behandelwijze, vindt hij wel iets, maar wordt hij gefrustreerd door "schoonheidsfoutjes" in het onderzoek. "Toch zou deze techniek veel duur medisch handelen overbodig kunnen maken".

Zo dolgraag iets anders

En zo komt Vroon naar voren als een man die zo dolgraag iets anders wil. Te verwachten valt dus zeker dat in de toekomst de nog resterende alternatieve stromingen door hem besproken c.q. beproefd zullen worden (waar blijft zijn visie op de acupunctuur?) Zijn positie is echter niet benijdenswaardig. Hij houdt niet van de reguliere geneeskunde: haar beoefenaren verdienen te veel, zijn conservatief en de gezondheiszorg is te duur. Voortzetting van zijn sisyfus-arbeid (op de alternatieve berg) zal hem echter, dat is wel zeker, keer op keer teleurstelling brengen. Alternatieve geneeswijzen zijn nu eenmaal niet bestand tegen een kritisch ana-

lyse vanuit een gezonde wetenschapsopvatting. En daarom is prof.dr. P.A. Vroon in zijn onbedwingbare maar onmogelijke liefde voor de alternatieve geneeskunde gedoemd een teleurgesteld minnaar te blijven. Wat kan Amor soms wreed zijn!

C.N.M. Renckens

P.S.: Vlak voor het ter perse gaan van dit nummer verscheen in zijn Volkskrantcolumn van 13.2.'88 Vroon's visie op de "chelatietherapie". Zijn conclusies zijn bijna voorspelbaar: "Kortom, chelatietherapie is een duistere zaak. Ik kan me dus voorstellen dat men hier bezwaar tegen heeft. Tegelijkertijd is het onduidelijk waarom bepaalde hartoperaties nog steeds op grote schaal worden gedaan.etc. etc" Daarnaast maakt hij de boefenaren van de reguliere geneeskunde een zeer ernstig verwijt, dat naar de mening van Uw referent door bestrijders van kwakzalverij alleen maar van harte kan worden ondersteund. Hij wijst erop dat reguliere artsen alternatieve behandelwijzen gewoonlijk verketteren met een beroep op het ontbreken van wetenschappelijke gegevens over het effect en de werkingsmechanismen van dergelijke behandelwijzen. "Men gaat echter een wetenschappelijke smoes verzinnen om de praktijk te legaliseren als steeds meer beroepsbeoefenaren de methode gaan gebruiken. Dit gebeurt als regel als de vierkantswortel van het aantal beroepsbeoefenaren een verketterde methode gebruikt." Als lachwekkend voorbeeld noemt Vroon de acupunctuur. Wat heeft Vroon hier gelijk en wat legt hij hier de vinger exact op de zere plek!

---o---

NIETES — WELLES

Een uitzending van de NCRV in de televisiereeks Nietes — Welles hield zich bezig met de "gevaren van de groeiende belangstelling voor het paranormale". Met Legien Kroonkamp als gesprekleidster bleek het vooral te gaan om experimenten van jeugdige spiritisten, met wonderen van glaasjes en dansende tafels mitsgaders de "gesprekken" met gestorvenen die aan het "medium" hun boodschappen doorgeven.

De gevaren daarvan werden duidelijk belichaamd door de aanwezigheid van een meisje dat met haar vader de uitzending meemaakte. Zij was door spititistische sceances — de befaamde glaasjes, de dansende tafels — psychisch helemaal in de war geraakt. Een patiënte derhalve. Maar in plaats van een bevoegd medicus had men er ene Albert van Essen bijgehaald die overigens de verstandige raad gaf dat men van spiritisme af moet blijven. Of ze nu weer in normale doen was? Ze gaf, zuinigjes, een bevestigend antwoord.

Tegenover dit slachtoffer stond iemand die het "positieve van het abnormale" zei te zien. Hij was aanhanger van het spiritisme en volgens hem had dit geleid tot een "diepe religieuze beleving". Er kwamen ook besliste tegenstanders aan het woord, zoals de Rotterdammer Wim Valster, bestuurslid van de in oprichting zijnde organisatie Skepsis die zeer duidelijk getuigde niets van paranormale zaken te geloven.

Maar er was nog wel iemand in de zaal die een paranormale ervaring zou hebben gehad: het ging over iemand die in de oorlog was zoekgeraakt. Raadpleging van een helderziende leverde de naam op van een Russische stad. En warempel — daar bleek de gezochte zich te bevinden. Drs. M. Busch van het Parapsychologisch Instituut te Utrecht was niet onder de indruk. "Je krijgt", zei ze, "altijd verhalen te horen die moeilijk vallen na te trekken".

Een slechte ervaring had iemand die vertelde te hebben geëxperimenteerd met uittreding. "En de duivel nam bezit van me", getuigde hij nu. En er waren meer klanken van jonge mensen die zich met spiritistische experimenten hadden bezig gehouden, die bepaald niet tot optimisme aanleiding gaven. Er was alle reden om met enig mededoogen deze groep van verdoolden op het scherm te zien: een trieste zaak.

Bij "Nietes — Welles" behoort ook een soort panel. Welke kwalificaties worden gebezigd voor de samenstelling van dit groepje van vijf werd ons niet helemaal duidelijk. Een soort jury van leken, die deels zeer sceptisch bleek te staan tegen allerlei paranormale beweringen, deels daar geloof aan hechtte. Maar de vraag of er gevaren zijn verbonden aan de groeiende belangstelling voor het paranormale werd duidelijk beantwoord: vier "welles", een "nietes".

Wat de persoon betreft van de deskundige op het terrein van het paranormale, drs. Martine Busch, die deelnam aan Nietes - Welles nog het volgende. Zij is bestuurslid van de Nederlandse Parapsychologie stichting. Met een medebestuurslid Douwe Bosga schreef zij een boek over waarnemingen van paragnosten in ontvoeringszaken "Natuurlijk niet bovennatuurlijk". De samenstellers betogen daarin dat ook in de foute waarnemingen van de inmiddels overleden paragnost Tholen een zweem van waarheid zat. Het boek verscheen circa vier jaar geleden.

---o---

"DOORMETEN" IN EEN SOORT FLIPPERKAST

Met de naam "universiteit" kan men alle kanten uit. Wat te denken van de — enige jaren geleden in onze kolommen al gesignaleerde — "Vrije Universiteit voor Progressieve Geneeskunde"? In de rubriek "Praktijkperikelen" in Medisch Contact wordt het optreden van deze stichting gesignaleerd. En — gebrandmerkt.

Een lijder aan longkanker zoekt, omdat de behandelende longarts curatief niets meer voor hem kan doen, hulp bij een alternatief genezer die hem verzekert dat hij kan worden genezen. Deze genezer, die zich dokter noemt is een homeopaat-heilpraktiker die van vele alternatieve markten thuis is: neuraal- en celtherapeut, electro-acupuncturist, "Doctor of Medicine". Het terrein van zijn werkzaamheid is de bovengenoemde stichting.

Bij het eerste consult werd de patiënt "doorgemeten" in een soort flipperkast. Hij moet wekelijks terugkomen voor behandeling en nadat hij voor het eerste consult *f* 175 betaalde kosten de daarna volgende consulten *f* 290. Hij krijgt geregeld een doos vol pillen, dranken en ampullen mee, en betaalt daar bedragen voor variërend van 800 tot 1200 gulden. Er wordt hem verzekerd dat hij met de handtekening van zijn huisarts achteraf vergoeding kan krijgen van het ziekenfonds. De patiënt gaat zienderogen achteruit maar telkens wordt hem verzekerd dat het lichaam in de strijd tegen de ziekte grote vorderingen maakt. Een week voor het overlijden vindt het laatste consult plaats.

De patiënt betaalde steeds contant en had, om aan zijn verplichtingen te voldoen een lening gesloten bij een bank. Toen hij overleed had hij daar een schuld van acht mille. In totaal had de behandeling door de "wonderdokter" 12000 gulden gekost.

Medisch Contact vertelt verder: De patiënt is overleden. De familie verslagen. Een klacht zullen ze niet indienen. De hulpverlening voelt zich machteloos. Het ziekenfonds probeert te bemiddelen om een regeling te treffen; een wettelijke grond voor vergoeding is niet aanwezig. De stichting Vrije Universiteit voor Progressieve geneeskunde heet nu Progressief Medisch Centrum en kan ongestraft door gaan met deze schandalige praktijken.

De stichting Vrije Universiteit voor Progressieve Geneeskunde werd in september 1984 opgericht. Zij betrok een pand aan de Velperweg 97 te Arnhem. In de uitnodiging voor de opening was sprake van therapeuten met als specialisatie degenaratieziekten" (lees kanker) Bij die opening werd een welkomstwoord gesproken door H. Oswald, die achter zijn naam de Engelse graad Ph.D. liet vermelden, waaruit valt af te leiden dat hij filosoof zou zijn. Oswald zwaaide in die tijd de scepter in een groepspraktijk van alternatieve therapeuten aan de Slimmeweg 9 te Sloten (Amsterdam). Hij was ook voorzitter voor Europa van de in de Verenigde Staten opgerichte "Freedom of Choice in Cancer Therapy". Reeds in de loop van 1985 kwam de "Vrije Universiteit voor Progressieve Geneeskunde" te Arnhem in opspraak. Op Slimmeweg 9 was ook een stichting gevestigd, die een brief zond aan apotheken ten tijde van de kernramp van Tsjernobiel. Daarin werd reclame gemaakt voor het gebruik van zeldzame aardmetalen tegen radio-actieve neerslag.

DOKTER EN KWAKZALVER

Het bestuurslid van de Vereniging tegen de Kwakzalverij, dokter C.N.M. Renckens sprak op een bijeenkomst van de Koninklijke Maatschappij voor Geneeskunst Heerenveen en omstreken over "De dokter en de kwakzalver". De bijeenkomst werd gehouden in Tropenfauna te Heerenveen. Vanuit een geheel andere optiek belichtte drs. M. Lankester er "een aanzet tot vorming van een kwaliteitskader rond alternatieve geneeswijzen".

*

De onlangs overleden Franse wielrenner Jacques Anquetil was, als meer topsporters, een bijgelovig man. Na zijn overlijden vertelde zijn gewezen vrouw Janine hoe de wielrenner eens geleden had onder de voorspelling van een helderziende in 1964 dat hij de Tour de France moest opgeven in de 14e etappe. De wielrenner leefde veertien dagen in angst en zei voor het begin van de veertiende etappe tegen Janine: luister naar de radio of ik weggevoerd ben in een ambulance. Er gebeurde niets.

---o---

BAKKER KANNE MAAKTE ER EEN POTJE VAN

Akwarius in Almere importeert het: brood-drank van bakker Kanne. "Vele natuurartsen in binnen- en buitenland raden meer dan 50 pct. van alle patiënten aan het te drinken". Zo lezen wij in het vouwblaadje van Akwarius over deze natuurlijke melkzure brooddrank. En waar het al niet goed voor is! Vooral maag- en darmklachten, trage stoelgang, spijsverteringsklachten, de daaruit voortkomende problemen met de huid en spanningstoestanden verdwijnen vaak als sneeuw voor de zon. Zo wordt beweerd. Die Brooddrank kan ook uitwendig worden gebruikt. Direct op de huid of toegevoegd aan het water waarmee men zich wast of baadt. Het heeft een "zuiverende en vitaliserende werking". Om de verkoop te bevorderen geeft Akwarius er nog maar een recept ook bij voor melkzure rode kool met appel. De brooddrank is, zo wordt met nadruk vermeld, geen geneesmiddel, maar het drankje "doet vaak wonderen". En de vitamine B12 die in het potje zit is voor ons bloedbeeld heel belangrijk, o.a. bij bloedarmoede. "Extra gezondheid van uw bakker", heet het dan in snorkende taal. Uw bakker? Kom nou. We kunnen ons geld beter besteden.

---o---

ALTIJD WEER DE NATUURGENEZER UIT ERMELO

Onlangs kon men in de dagbladen het bericht lezen dat de zaak tegen de natuurgenezer A.L(odewijk) uit Ermelo was verdaagd. Omdat de raadsman van L., ene mr. Verbunt, bleef vasthouden aan een door hem opgeroepen maar niet verschenen getuige-deskundige werd de rechtzitting geschorst en naderhand verdaagd.

Wie is ook weer deze A.L., die als "natuurgenezer" aanvankelijk in Harderwijk begon maar naderhand in Ermelo in een grote villa een bloeiende praktijk bleek te hebben? A.J. Lodewijkx voerde als "voedseldeskundige" het woord in de Rotterdamse Doelen toen daar in oktober 1982 een congres werd gehouden onder de weidse naam "Geneeswijzen in Nederland". Hij deed toen enige niets aan duidelijkheid te wensen overlatende uitspraken. Kanker, zo verkondigde hij, wordt gekenmerkt door melkzure gisting in de lichaamscel, een gisting die de overhand krijgt op de cel-ademhaling. "Die gestoorde ademhaling kan worden hersteld door rauwkost en volwaardige voeding".

Een paar jaar later, in de zomer van 1984 konden de Nederlanders A.J. Lodewijkx uit Ermelo op het beeldscherm zien. Hij was toen in moeilijkheden geraakt doordat hij de 26-jarige suikerpatiënt Peter Voorthuijzen uit het Zuidhollandse Piershil had behandeld. Lodewijkx leverde de suikerpatiënt voor 2008 gulden aan orthomoleculaire waar en adviseerde hem met het inspuiten van insuline op te houden. Dat ging uiteraard mis. De man uit Piershil moest in allerijl in het Dijkzigtziekenhuis te Rotterdam worden opgenomen met ernstige uitdrogingsverschijnselen, hart- maag en darmklachten.

"Hij hoort achter slot en grendel"

Het Reformatorisch Dagblad had een gesprek met Voorthuijzen, die van een wisse dood was gered. Daarbij vertelde de suikerpatiënt ook wat de internist aan zijn ziekbed, prof. dr. G. Henneman had gezegd: "Deze man — Lodewijkx — is levensgevaarlijk. Hij hoort achter slot en grendel voor hij nog meer slachtoffers maakt". Dat nam Lodewijkx niet en hij had de brutaliteit om tegen prof. Henneman een kort geding aan te spannen om de internist te dwingen zich in den vervolge van dergelijke uitspraken te onthouden. Dat kort geding verloor Lodewijkx, maar het geval kreeg veel publiciteit.

Lodewijkx maakt bij kankerpatiënten gebruik van het Moerman-dieet maar arts Moerman heeft zich van hem gedistantieerd. Een organisatie van natuurgeneeskundigen heeft hem niet als lid willen aanvaarden.

Ook de Gelderse inspecteur voor de volksgezondheid, de arts C. Huisman werd door Lodewijkx aangepakt nadat deze over hem had gezegd: hij verkoopt groentesoep en rekent daar zo'n 800 gulden voor. Ook dit kort geding verloor de natuurgenezer echter.

Thans, bijna vier jaar later, zal de rechter-commissaris te Zwolle een onderzoek instellen naar de werkwijze van Lodewijkx en de wijze waarop hij diagnoses stelt. Er is hem enige jaren geleden een dagvaarding betekend wegens het veroorzaken van zwaar lichamelijk letsel, het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst, het in voorraad hebben van geneesmiddelen die niet zijn geregistreerd. Opnieuw bracht hij juridisch geschut in stelling en liet door zijn advocaat de dagvaarding aanvechten. Dat ging door tot in hoogste instantie. Ruim een jaar geleden besliste het gerechtshof te Arnhem dat Lodewijkx in Zwolle moest terecht staan. Thans is de zaak andermaal uitgesmeerd.

In De Volkskrant vinden wij nu een nieuw element vermeld dat een rol speelt bij deze "natuurgenezer": hij is er van overtuigd dat door reguliere geneeskundigen opgegeven patiënten met Gods hulp kunnen worden genezen. Daartoe verkoopt hij hen tegen hoge prijzen vitamine-preparaten, bietesap, lijnolie e.d. Hij schrijft daar geweldige hoeveelheden van voor. Zo moet het vervuilde lichaam met natuurlijke preparaten worden gereinigd. En de portemonnaie van Lodewijkx gespekt.

Een "Adviesbureau" in Ermelo

Lodewijkx ("Adje" voor zijn vrienden) heeft voor zijn grote huis te Ermelo een bord staan met de tekst "Natuurgeneeskundig Adviesbureau". Na zijn arrestatie in verband met de affaire van de suikerpatiënt in Piershil is het een tijdlang afgeplakt geweest. Begin van de jaren tachtig maakte Lodewijkx, die van huis uit vertegenwoordiger is van een worstfirma, deel uit van een plaatselijke vereniging te Harderwijk ter ondersteuning van de Moermantherapie. Die vereniging is uit elkaar gespat. Lodewijkx ging zich toen toeleggen op de iriscopie. Iemand die hij kende keek hij eens goed in de ogen en constateerde op een dwingend-suggestieve toon: Je waterhuishouding deugt niet. Thuis gekomen werd de aangesprokene ongerust. Via zijn huisarts kreeg hij een verwijsbriefje voor de uroloog: het onderzoek leverde niets op, hij was gezond.

Toen enige jaren geleden Lodewijkx zijn nieuwe royale vestiging in Ermelo in gebruik nam was de toenmalige burgemeester van deze gemeente tegenwoordig. Hij sprak woorden van lof tot de doortastende ondernemer...

==============================

Overnemen van artikelen uit dit blad is welkom! Graag met vermelding van "Actieblad tegen de Kwakzalverij"

++

EEN HEILPAKTIKER IN KERKRADE

Met het Duitse diploma van "Heilpraktiker" gewapend heeft de Kerkraadse homeopaat Pieter de V. een forse praktijk opgebouwd. En meer dan honderd van zijn supporters waren opgekomen toen de man zich voor de kantonrechter te Heerlen moest verantwoorden wegens het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst, het zelf fabrieken van medicijnen en het in voorraad houden in zijn woonstee te Hulsberg van ongeregistreerde medicijnen.

De supporterschare kon uiteraard niet verhinderen dat het recht zijn loop had. De kantonrechter veroordeelde de "Heilpraktiker-homopaat" tot een boete van 4300 gulden en een voorwaardelijke gevangenisstraf van een maand. De officier van justtie had een boete van 22.500 gulden gevorderd en twee maanden voorwaardelijke gevangenisstraf. In zijn vonnis hield de kantonrechter echter rekening met het Duitse diploma van "Heilpraktiker" — dat overigens zoals men weet al heel weinig voorstelt.

De advocaat van De V. heeft beroep aangetekend.

---o---

Bij de 9000 tips die tot zeker ogenblik het opsporingsteam in de ontvoeringszaak van Jan Gerrit Heijn hadden bereikt waren 1600 aanwijzingen van paragnosten en zieners. De "gouden tip" was er niet bij... Op 28 december j.l. publiceerde het Haalems Dagblad "Het dagboek van een ontvoeringszaak". Daarin o.m. deze opmerking: "Die dag nog contact met twee helderzienden. Beiden zeggen dat G.J. Heijn nog leeft".

*

In het Haarlemse theater-eetcafé Barbizat aan de Riviervismarkt is een aantal mini-manifestaties begonnen op paranormaal en occult gebied. Het publiek wordt er ingelicht over zaken als voetzoolreflexologie, handlezen, tarot-kaarten, en dergelijke zaken. Om er helder bij in het hoofd te blijven krijgt men bij al deze onzin geen alcoholische dranken maar wordt er uitsluitend vruchtesap geschonken.

*

Met acupunctuur, anthroposofie, manuele geneeswijze, natuurgeneeswijze en paranormale geneeswijze alsmede homeopathie houden zich thans in ons land volgens een onderzoekrapport 4100 personen bezig. In 1979 waren het er nog maar 1879. Het totaal aantal consulten was bijna $12\frac{1}{2}$ miljoen en aan consultkosten werd bijna 570 miljoen gulden betaald. Dit is circa 139.000 gulden per genezer. Bepaald geen slechte honorering voor degenen die niet eens arts zijn!

DE STAART VAN DE KOMEET

Chr. J.Meyer uit den Haag schreef een brief naar het Algemeen Dagblad: "Is het u opgevallen dat in 1912 (na het verschijnen van de komeet Halley in 1910) met de ramp van de Titanic 1500 mensen verdronken en thans na de terugkeer van deze komeet in 1985/86 weer een dergelijke scheepsramp (1500 doden of meer) in de Filippijnen?"

Voor Meyer staat het allemaal in de sterren, casu quo kometen en hij keert zich tegen "nuchterheidsmaniakken" als de astronoom prof. De Jager. Die bestuderen wel de astronomie maar niet de astrologie. Goethe aldus Meyer, deed het beter: Hij zei dat wij de zon niet kunnen waarnemen als wij dezelfde stof niet in ons oog hadden.

Overigens valt Goethe ook op andere wijze te citeren: "Die Sterne, die begehrt man nicht".

---o---

SCHRIFTELIJKE "BEWUSTWORDING" VOOR ADSPIRANT NATUURGENEZERS

Met de LOI, de Leidse Onderwijs Instellingen, kom je er wel, zo luidt de slagzin. Die LOI is een reus onder de instellingen die zich met schriftelijk onderwijs bezighouden. In Leiderdorp staat een groot zes verdiepingen hoog kantoorpand, tot de nok gevuld met die LOI, die zo'n 400 opleidingen kent en jaarlijks 100.000 cursisten inschrijft.

Men kan er een cursus volgen voor vuurwapenhandelaar, voor veeverloskunde en voor strategisch management, om maar een paar uitersten te noemen naast de gedegen kantooropleidingen en de wegen van de informatica. Een nieuwe loot aan de dikke LOI-stam is de cursus *Natuurlijk genezen*. J. van Duijvenbode van de afdeling Gezondheidszorg van de LOI verzekert ons dat die cursus heel wat biedt.

Wat is dat dan wel? Werken met kruiden, homeopathie, hydrotherapie en drukpuntmassage. Hij, Van Duijvenbode, noemt dat : "veel van wat langzaam maar zeker in de geneeskunde als uiterst gezondheidsbevorderend wordt ervaren, vindt u in deze cursus terug". "Uiterst gezondheidsbevorderend"? Dat is wel een bijzondere pretentie, heer Van Duijvenbode! Om het aantrekkelijk te maken heeft men de inhoud van de cursus gescheiden in maanddelen, betrekking hebbend op wat juist in die tijd van het jaar actueel is. Dus wintervoeten in januari, voorjaarsmoeheid in maart, zomersproeten in juni? Er zijn ook praktijkdagen waarin aandacht wordt besteed aan de drukpuntmassage. Praktische oefening is daarbij onontbeerlijk.

Vorzorgd stukje drukwerk

De cursusgids van Natuurlijk Genezen is een mooi stukje drukwerk met uiteraard een groene steunkleur. De tekst is opgevrolijkt met aardige tekeningen van planten, sierlijk over de pagina uitgezet waarbij de brandnetel niet is vergeten, want die gooit hoge ogen bij de natuurgenezers. Gabriëlle Ecury blijkt de cursusleidster te zijn. Het sleutelwoord in de cursus is,

zo verzekert zij, "bewustwording".

Eerlijkheidshalve moeten wij er aan toevoegen dat in de "studiegids" nadrukkelijk wordt gesteld dat het niet de bedoeling is op de stoel van de huisarts te gaan zitten of de reguliere geneeskunde te verdringen. "Veeleer is het de bedoeling de cursist(e) een groot aantal eenvoudige methoden en technieken san te leren waarmee hij/zij op een verantwoorde wijze de gezondheid van zichzelf en van anderen kan bevorderen." Dat klinkt heel redelijk, maar de cursus blijkt toch wel heel wat verder te gaan.

Zwangerschap en bevalling

Dat blijkt wel uit het onderdeel homeopathie, geschreven door mevrouw Mom, homeopathisch arts. Homeopathisch worden door haar zaken bekeken als ademhalingsproblemen, menstruatiepijnen, zwangerschap en bevalling, darmproblemen, kinderziekten, ischias...Problemen tijdens zwangerschap en bevalling? Het is toch niet aan te nemen dat men zich daarvoor tot een alterneut wendt? Maar dat belet niet dat Denis Binks, docent van de stichting Nippon, Nederlandse Shiatsu-school te Baarn zwangerschap en bevalling óók opsomt in zijn inhoudsopgave van het cursusdeel dat hij schreef over "drukpuntmassage". Brinks ook is degene die in het gebouw van de LOI te Leiderdorp drie praktijkdagen leidt. De cursisten krijgen daar de gelegenheid om onder zijn leiding de verschillende technieken op elkaar te oefenen, zodat zij ze "in de vingers" zullen krijgen.

Naast de drukpuntmassage" staat een bekoorlijke tekening van Vrouwenmantel, Alchemilla vulgaris — een plant die in kruidenboeken met gretigheid wordt vermeld tegen o.a. inwendige bloedingen versterking van de baarmoederspieren, witte vloed, diarrhee... Over de geneeskruiden schreef Joanne Bijlsma in het deel fytotherapie: "zij maakt u wegwijs in het land van geneeskruiden, gezonde voeding en huismiddeltjes". En kweekt zo adepten die straks op zichzelf en anderen gaan experimenteren als amateur-natuurgenezers... Want daarin ligt het grote bezwaar tegen een dergelijke cursus : zij stimuleert onkritische geesten tot een optreden gevaarlijk voor eigen en anderer gezondheid.

Wie bijvoorbeeld die lijst van onderwerpen ziet, opgesomd door Denis Binks van de Nederlandse Schiatsuschool (hij noemt o.a. hoge/lage bloeddruk, hoofdpijn, voorhoofdholte-ontsteking, hartkloppingen) ontkomt niet aan de indruk dat dit alles een gevaarlijk doktertje spelen stimuleert. Niet in de laatste plaats omdat het zo aantrekkelijk wordt voorgeschoteld. En drukpuntmassage is waarlijk niet een panacee!

Laat men toch z'n verstand gebruiken, zouden wij zo zeggen, wanneer we kennis nemen van wat Gabriëlle Ecury durft te schrijven: "De overheersende rol die ons "verstand" ten opzichte van het lichaam inneemt, wordt langzaam maar zeker teruggebracht naar meer aanvaardbare proporties".

Het kritische verstand bij "natuurlijk genezen" terugdringen? Pas op! Nuchter blijven.

VITAMINE EN IQ

Kinderen die geregeld vitaminepillen innemen, worden daardoor intelligenter. Dat beweren althans de Britten David Benton, psycholoog en Gewilym Roberts, leraar wetenschappen aan een middelbare school. In het medischwetenschappelijke blad The Lancet doen zij verslag van een onderzoek dat zij in Wales hebben gehouden. Acht maanden lang gaven zij dertig kinderen dagelijks vitaminepillen, dertig anderen een placebo en een controlegroep van nog eens dertig kinderen niets. Na die acht maanden bleek het IQ van de vitamine-kinderen gemiddeld negen punten hoger geworden dan dat van de andere groepen.

Het verslag in The Lancet heeft tot gevolg gehad, dat apothekers en supermarkten binnen de kortste keren door hun voorraden vitamine en mineralenpillen heen waren. De groothandel moet voorraden uit Amerika en het vasteland van Europa laten komen om aan de gestegen vraag te voldoen. Dit leidde tot verontrusting van medici, die aanvoeren dat zelfs al zou één vitaminepil per dag kinderen inderdaad slimmer maken, tien pillen een kind nog niet tien keer zo slim maken. Een vitamine-overdosis kan giftig zijn, waarschuwen zij.

Over de waarde van het onderzoek zijn de meningen verdeeld. Sommige voedingswetenschapers vragen zich af, wat een psycholoog en een leraar op hun terrein te zoeken hebben. Anderen zien er een bevestiging in van wat met name in de voedselarme jaren na de Tweede Wereldoorlog werd vermoed, namelijk dat kinderen die niet geregeld gezond eten, baat kunnen hebben bij vitaminepillen. En veel jongeren van vandaag groeien op met 'junk food', waarin wezenlijke voedingsbetanddelen, noodzakelijk voor de ontwikkeling van het kind, ontbreken. Aldus het bericht in Iota, de nieuwsbrief van de (jonge) Stichting voor Publieksvoorlichting over Wetenschap en Techniek.

---o---

BEREGAL

Zo nu en dan wordt in de bergen in Californië het lijk gevonden van een zwarte beer, die het slachtoffer is geworden van stropers. De buik blijkt dan open gesneden en de galblaas verwijderd te zijn. Bij Koreanen bestaat de hechte overtuiging dat de gal van een zwarte beer een geneesmiddel is tegen artritis en hoge bloeddruk. Er wonen 70.000 Koreanen in Californië zodat het er voor de zwarte beren niet best uitziet. Voor een ons verpoederde gal van de zwarte beer wordt grif een bedrag van 240 dollar betaald.

---o---

Actieblad

JUNI 1988
99STE JAARGANG, NR. 2

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

UITGAVE VAN DE VERENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ, VERENIGING TOT EVALUATIE VAN ALTERNATIEVE BEHANDELMETHODEN EN TOT BESTRIJDING VAN DE KWAKZALVERIJ

Redacteur: J. Th. Balk, Keverberg 54, 1082 BE Amsterdam *Verschijnt 4 x per jaar*

NIEUWE VOORZITTER:
Vaak kwalijk beleid gemeentebesturen bij vestigingsbeleid artsen

De Vereniging tegen de Kwakzalverij heeft een nieuwe voorzitter in de persoon van de heer *C.N.M. Renckens*. De heer Renckens is gynaecoloog te Hoorn. De heer C.W.Chr. Deurman te Arnhem die de vereniging gedurende enige jaren heeft geleid, had het voornemen te kennen gegeven zich niet opnieuw beschikbaar te stellen omdat zijn gezondheid niet langer toestond zich te verplaatsen. Ook het bestuurslid prof. B.S. Polak heeft in verband met zijn gezondheidstoestand moeten besluiten het bestuurslidmaatschap te beeindigen. De vereniging is hen beiden veel dank verschuldigd voor alles wat zij in de strijd tegen de kwakzalverij hebben gedaan.

Tijdens de op 26 maart l.l. gehouden ledenvergadering werden tot nieuwe bestuursleden gekozen de heren C.N.M. Renckens te Hoorn, mr. Th. Douma te Haarlem en W. Valster te Rotterdam. Helaas is de laatste ons begin mei door de dood ontvallen. De vergadering, gehouden in het pathologisch instituut van de Vrije Universiteit, De Boelelaan 1117 te Amsterdam, werd bij het begin gepresideerd door de secretaris, de heer I.A. van de Graaff. Deze deelde mede dat hij vaak wordt gebeld om informatie door journalisten, studenten en scholieren. Veel nummers van het Actieblad worden naar deze belangstellenden verzonden. Door medewerking aan tijdschriften is het standpunt van de vereniging herhaaldelijk naar buiten gebracht. De secretaris heeft ook medegewerkt aan uitzendingen zoals die over de cel-therapeut Merckelbach.

Penningmeester H.A.M. Voorbij deelde mede dat het ledental groeit. De inkomsten dekken de uitgaven van de vereniging.

Strijd van al meer dan 100 jaar

Na de bestuursverkiezing nam de heer Renckens de voorzittershamer over. Hij vond het een eer voorzitter te mogen zijn van deze al meer dan honderd jaar bestaande vereniging. De vereniging is zeer nuttig in deze tijd en we moeten beslist niet veranderen — er gebeurt immers nog veel meer kwakzalverij dan vroeger. Wij bevinden ons in het gezelschap van organisaties als de Bond tegen het Vloeken, Onze Taal, Pro Life, Skepsis...

De nieuwe voorzitter wees op de invloed van mensen als C.W. Aakster en Paul van Dijk. In 1979 becijferde men zeven miljoen contacten per jaar met alternatieven. Ook artsen en fysiotherapeuten houden zich daarmee bezig. Zij gebruiken de geldstromen van de verzekeringen. "Dat vind ik hoogst ernstig." Dokter Renckens keerde zich met beslistheid tegen het feit dat bevoegden zich afgeven met kwakzalverij.

Er gaat 570 miljoen om...

De nieuwe voorzitter van de Vereniging tegen de Kwakzalverij haalde in zijn aanvaardingsrede het rapport aan van de Nationale Raad voor de Volksgezondheid, een zuiver beschrijvend rapport. Daarin wordt het aantal contacten met alternatieven thans becijferd op twaalf miljoen. Er is sprake van een duidelijke toename. Er gaat 570 miljoen gulden per jaar in om.

Die 570 miljoen worden besteed als volgt: 200 miljoen aan manuële therapeuten, 178 miljoen aan acupunctuur, een placebo-therapie, vaak gefinancierd door aanvullende verzekeringen. Bij de natuurgeneeswijzen gaat volgens dezelfde becijfering 90 miljoen gulden om; ook aan homeopathische geneeswijzen wordt 90 miljoen besteed. En dat alles nu we in de gezondheidszorg op de penningen moeten letten!

De rol van de gemeentebesturen

Binnen de huisartsgeneeskunde is thans, zo constateerde de heer Renckens, een snelle penetratie gaande van de alternatieven. Er zijn 819 huisartsen lid van alternatieve organisaties. Dat is al 10 pct van het totaal. De spreker hekelde de rol van gemeentebesturen bij het vestigingsbeleid van huisartsen. Er wordt dan geroepen om een "progressieve huisarts", een acupuncturist, een homeopaat of een anthroposoof. *Dat is een hele kwalijke zaak.* Het zou de heer Renckens niet verbazen wanneer gemeentebesturen het regeltje gaan hanteren van 10 pct. alternatieve huisartsen.

Werkloze huisartsen volgen cursussen voor alternatieve geneeswijzen. De regulier werkende huisarts wordt langzamerhand als een atavisme beschouwd, die vogelvrij wordt verklaard. Men hoort nu maar steeds van "wederzijds respect", er wordt bijna geen kwaad woord meer over de alternatieven gezegd. Hier ligt een taak voor de Vereniging tegen de Kwakzalverij: zij blijft het alternatieve gedoe in al zijn geledingen duidelijk brandmerken.

HET VERBODEN SPIEGELBEELD VAN DE REGULIERE GENEESKUNDE

In zowel theoretisch als methodologisch opzicht kan de homeopathie beschouwd worden als verboden spiegelbeeld van de reguliere geneeskunde. Theoretisch benadrukt ze het ziek-zijn van het organisme en de mogelijkheid het natuurlijk vermogen tot genezing van het organisme te stimuleren. Methodologisch houden homeopaten zich niet in alle opzichten aan de eisen die de wetenschap stelt, maar hun manier van denken vertoont wel affiniteit met die van de reguliere artsen. Aldus de conclusie van de arts-wetenschapsfilosoof Tjerk Wiersma.

Op uitnodiging van de Vereniging tegen de Kwakzalverij hield Wiersma een voordracht onder de titel "Homeopathie als verboden spiegelbeeld van de reguliere geneeskunde" op zaterdag 28 mei. En wel in het pathologisch instituut van de VU te Amsterdam. Er was een vrij talrijk gehoor. Vooraf hield de nieuwe voorzitter van de vereniging, de heer C.N.M. Renckens een korte inleiding waarbij hij een gedeelte voorlas uit een artikel dat in februari 1885 verscheen in het *Maandblad tegen de Kwakzalverij*. De schrijver van het artikel keerde zich tegen het feit, dat men in Amsterdam een homeopathische arts wilde hebben. "Een ontzaglijke dwaling", oordeelde de redacteur.

Nu, honderd jaar later, wordt er hier te lande in de homeopathie negentig miljoen omgezet (1986). In hetzelfde jaar consulteerden 300.000 Nederlanders een homeopaat en er werd 30 miljoen gulden aan cunsulten betaald door gangbare of aanvullende verzekeringen. Ander verontrustend verschijnsel: in 50 pct. van de nieuwe huisartsenvestingen wordt een alternatief werkende arts gevraagd.

Hahnemann en het similia-principe

De heer Wiersma gaf zijn gehoor allereerst een uiteenzetting over de publicaties van de grondlegger van de homeopathie, Hahnemann (1755-1843). In 1796 formuleerde Hahnemann, die uiterst kritisch stond tegenover de toen gangbare medische theorieën het similiaprincipe: men moet genezen met het middel dat bij een gezonde dezelfde symptomen oproept. In 1810 komt Hahnemanns hoofdwerk uit. Daarin wordt de pathologische anatomie ondergewaardeerd, het enige dat telt zijn de symptomen. In de latere jaren publiceert Hahnemann de proeven die hij heeft genomen met artsenijmiddelen. Het potentiëren — repetatief verdunnen en schudden van de geneesmiddelensubstantie — wordt een bron van discussie. Maar aan het similia-principe hebben de homeopaten altijd vastgehouden. Tegenwoordig maakt men een uitzondering voor acute levensbedreigende aandoeningen — daarvoor leent het similia-principe zich niet.

Waarin verschilt nu de homeopathie van de reguliere geneeskunde? Dr. Wiersma wees er op dat homeopathische artsen zelf geneigd zijn die verschillen te minimaliseren. Zeer methodisch onderscheidde de spreker in navolging van zijn scriptie vijf terreinen: 1. mensopvattingen; 2. ziekte-opvattingen; 3. opvattingen over werking geneesmiddelen; 4. Holisme of reductionisme; 5. generaliseren of individualiseren.

"Homeopathie als verboden spiegelbeeld van de reguliere geneeskunde" is te bestellen door overmaking van *f* 25 op girorekening 3612619 ten name van T. Wiersma, Borgerstraat 254-III, 1053 RG Amsterdam

Wat 1 betreft — er zijn geen verschillen over de mensopvattingen, maar wat ziekte betreft (2) zijn er duidelijke verschillen. De reguliere geneeskunde ziet de ziekte als een entiteit, het in min of meer in vaste samenhang voorkomen van een oorzaak, een strukturele verandering en klinische manifestaties; waarbij de ziekte duidelijk onderscheiden is van de zieke. De geneesheer "licht de ziekte uit de patiënt". Bij homeopaten ligt de nadruk op zieke organismen; oorzaken zijn niet van belang. Wat 3, de werking van geneesmiddelen betreft: de regulier werkende arts wil met geneesmiddelen een correctie op de verstoring aanbrengen. Het genezingsproces is een ingrijpen van buiten af. De homeopathische arts probeert met similiamiddelen de symptomen die gezien worden als

een uiting van de in het organisme aanwezige tendens tot herstel (dus zinvol), te stimuleren. De symptomen zijn voor hem zinvol, de symptomen worden gestimuleerd. Wat 4 betreft: de reguliere geneeskunde is op reductionisme gebaseerd maar ten onrechte doen de homeopathen de claim dat zij holistisch werkzaam zijn. Wat het vijfde terrein betreft — Wiersma ziet, ondanks de claim dat de homeopaten therapeutisch individualiserend bezig zijn geen verschil.

Nauwelijks sprake van toetsing

Hoe moet het voorbestaan van de homeopathie worden verklaard? In de literatuur is geen duidelijke verklaring te vinden voor dit voortbestaan. De homeopathie doet geen universele uitspraken, er is nauwelijks sprake van toetsing. De opvatting dat de homeopathie een ander paradigma hanteert dan de reguliere geneeskunde is onjuist. Wiersma koos voor een andere benadering en introduceerde de groeprastertheorie, die ontleend is aan de culturele anthropologie en die denkstijlen koppelt aan groepraster strukturen van wetenschappelijke groepen. De groepsvariable duidt op de mate van cohesie tussen de groepsleden, de rastervariabele op de manier waarop men met elkaar omgaat. Bij een groep wetenschappers met een sterk groep- zwak raster struktuur ontwikkelt zich een dogmatische stijl, bij een sterk-groep- sterk raster struktuur een ritualistische stijl.

Van die dogmatische stijl is sprake in de beginjaren van de homeopathie. Van 1850 komt de homeopathie in een defensieve positie als gevolg van de successen van de reguliere geneeskunde. De homeopathie neemt stukjes theorie over van de reguliere geneeskunde. Er is een veelheid van opvattingen. Men is gericht op de consolidatie van de reeds bestaande theorie die niet meer ter discussie staat. Het onderzoek is gericht op details: het verder beschrijven van geneesmiddelbeelden. De nadruk blijft liggen op de steeds weer unieke en individuele patiënt. aldus gedragen de homeopaten zich duidelijk ritualistisch.

De genoemde kenmerken van de homeopathie passen bij het feit dat de homeopaten arts zijn. Als arts worden ze steeds weer herinnerd aan het bijzondere van elke patiënt en is er geen tijd voor én geen interesse in een wetenschappelijke toetsing van hun geneesmethode.

NIEUWE RUBRIEK

In dit nummer van het Actieblad zal de lezer een nieuwe rubriek aantreffen onder de titel "Lees even mee met ..... drs.A.L. Ternee". Het verheugt de redactie zeer dat Ternee, een jong arts, heeft toegezegd op free-lance basis voor ons blad deze rubriek te gaan vullen. De rubriek krijgt volgens de schrijver een bloemlezing-achtig karakter, maar de medicus sluit niet uit dat ook andersoortige bijdragen kunnen volgen. Ternee wil over zijn eigen persoon weinig kwijt. Zijn leeftijd houdt hij geheim ("een arts is zo oud als zijn patiënt hem schat"), hoogstens onthult hij desgevraagd dat hij onder het sterrenbeeld "Tweelingen" valt, maar voegt hij er haastig aan toe, hij "doet er absoluut niets aan", waarmee zijn oordeel over de snel in populariteit toenemende medische astrologie wel duidelijk lijkt. Hij weet ook alleen maar wat zijn sterrenbeeld is "omdat er op feestjes door mooie vrouwen zo vaak naar wordt gevraagd"! Zijn grondhouding omschrijft hij als uiterst kritisch en consequent-wetenschappelijk. En hoewel hij mee kan gaan met de stelling dat er meer is tussen hemel en aarde, dan waarvan Horatius ooit droomde, meent hij dat hieraan geen vrijbrief kan worden ontleend voor het rondvertellen van hocus-pocus verhalen en het lanceren van flauwe kultheoriën. En verder zo besluit hij zijn biografische schets, moeten ze maar lezen wat ik schrijf. De verwachtingen van de redactie zijn in elk geval hooggespannen!

LEES EVEN MEE MET ... DRS.A.L.TERNEE.

Een goed voorstel.

Bij erkennen en binnen het verzekeringspakket brengen van alternatieve geneeswijzen is er geen enkele reden om niet ook het branden van wierrookstokjes of devotiekaarsen, het sprenkelen van wijwater, het dragen van amuletten, handoplegging door een goeroe, bedevaarten, het uitdrijven van de duivel (exorcisme), etc — eveneens zaken die helpen doordat ze geacht worden te helpen — binnen dit regime te brengen. De gebruikers en bedrijvers van de betrokken vormen van gezondheidszorg weten "uit ervaring" dat die helpen. Een vergelijken van de effectiviteit van de brede scala van alternatieve behandelwijzen is weinig zinvol gezien de doorslaggevende invloed daarop van de vaardigheid en daarmee de geloofwaardigheid van de "genezer"

E.J. Ariens "Geneesmiddelen en geneeswijzen, een alternatieve benadering" Ned. Tijdschrift van Geneeskunde, 1987; 131, p. 571.

Over holisme in de fysica.

Terwijl de reductionist nette plakjes snijdt en ze keurig met mes en vork opeet, probeert de holist het geslachte varken in 1 keer door zijn keel te stouwen; kortom het verschil tussen beschaving en barbarij. Het is voldoende op te merken dat door het holisme zo geroemde Grote Verbanden, dat wil zeggen verbanden tussen ogenschijnlijk hemelsbreed verschillende verschijnselen, zoals tussen bliksemflitsen en de electriseermachine van Wimshurst, zoals tussen de kosmische 4K achtergrondstraling en de vroege geschiedenis van het heelal, zoals tussen de beweging van de maan en de val van een appeltjes, allemaal

ontdekt zijn door de door het holisme zo veelgesmade reductionisten!

F.A. Muller "De Tao van Capra". Hollands Maandblad 1987-9 (sept) p. 35.

Over broodnijd en pratende acupuncturisten.

...In navolging van de stellingname van de wetenschappelijke raad van de Duitse artsen (Deutsche Arzte Kammer) inzake acupunctuur als hypalgesie- en therapiemethode lijkt het hier de plaats om te stellen dat de uitoefening van acupunctuur in handen dient te blijven van artsen welke over grondige kennis van en ervaring met deze geneeswijze beschikken.

H.G. Kho

H.G.Kho, anaesthesioloog. "Acupunctuur als geneeswijze; feiten en perspectieven" Ned.T.v.Geneesk. 1987, 131, p. 1986 e.v.

*

De Nederlandse Artsen Acupuncturisten Vereniging *is verontrust over de plannen van de Commissie* Alternatieve Geneeswijzen van de Nat. Raad voor de Volksgezondheid om een acupunctuur-opleiding op HBO-niveau in te stellen. "Alleen een arts kan een situatie herkennen, waarin onmiddellijk met een acupunctuurbehandeling moet worden gestopt."

Dr.C.L. Oei-Tan, bestuurslid N.A.A.V. en hoofdredacteur van het verenigingstrijdschrift, Acupunctuur. G.P.D. bericht jan 1988.

*

... Er worden meer acupunctuurbehandelingen verricht door in acupunctuur opgeleide fysiotherapeuten dan door artsen. ... Klassieke acupunctuur is niet mystieker dan moderne wetenschap, waarbij je ook hypothesen gebruikt. ... Het moet mijns inziens nog open blijven, welke beroepsgroep het meest geschikt is om acupunctuur toe te passen c.q. in hun opleiding doen integreren of als vervolgopleiding te kunnen kiezen.

J.v.d. Pol, fysiotherapeut en docent acupunctuur: Ingezonden in Ned. T.v.Geneesk. 1987, 131, p. 2322.

*

De orgaanafwijkingen en organische afwijkingen kunnen niet door middel van acupunctuur worden gediagnostiseerd. Hiervoor moet men zijn toevlucht nemen tot de westerse geneeskunde. ... Daarom is het niet alleen gewenst, doch ook noodzakelijk dat de uitoefening van acupunctuur in handen blijft van artsen die voldoende geschoold zijn in deze geneeswijze.

Onderschrift van Kho naar aanleiding van V.d. Pol's brief. N.Tv.G. 1987, 131.

De heer Kho *noemt een aantal voorbeelden waaruit* zou moeten blijken dat acupunctuur slechts door medici dient te worden toegepast. Inderdaad, de door de heer Kho geschetste incidenten zijn ten hemel schreiend. ... Tenslotte zij nog opgemerkt dat een *toenemend aantal verzekeraars bij* de Nederlandse Vereniging van Vrijgevestigde Fysiotherapeuten opgeleide fysiotherapeut-acupuncturisten als zodanig erkent.

R.H.A. Nijns

R.H.A. Nijns, fysiotherapeut. N.T.v.G. 1988, 132, p. 319.

*

Maar of je nu arts bent of niet, veel praten hoort gewoon bij een acupunctuurbehandeling in de westerse wereld. Waarom zouden artsen sensitiever zijn voor wat je wel en wat je niet kunt zeggen?

J.v.d.Pol; N.T.v.G. 1988, 132, p. 319.

*

Het is zeker geen praatvak, in de westerse wereld noch in China. Het accent op praten doet vermoeden, dat de betrokken acupuncturist weinig vertrouwen heeft in het effect van de acupunctuurbehandeling zelf... De eerste (ongewenste situatie ten gevolge van gebrek aan medische kennis) daarvan was niet de veroordeling door de Arnhemse rechtbank van een niet-arts-acupuncturist, echter het volgende, en ik citeer: "het behandelen van allerlei klachten en ziekten waarvan reeds is komen vast te staan dat het te verwachten effect nihil is" ... Het geven van valse hoop dient te worden vermeden. ... Tot slot dit. De discussie over deze materie zou objectiever gevoerd kunnen worden, indien de deelnemers aan de discussie geen directe belanghebbenden zouden zijn bij uitkomst ervan.

H.G. Kho, N.T.v.G. 1988, 132, p. 319.

*

Ik heb inderdaad geen cijfers of momenteel artsen of niet-artsen de meeste acupunctuurbehandelingen verrichten, maar een aanwijzing kan zijn, dat in de Gouden Gids van Amsterdam 63 acupuncturisten reclame maken, van wie slechts veertien als arts-acupuncturist. ... Kho verzwakt zijn stelling, dat alleen artsen bevoegd zouden mogen zijn, door vervolgens op te merken dat acupunctuur zeker geen praatvak is is. Elke specialist hoort in te gaan op vragen van de patient. ...

J.v.d. Pol, N.T.v.G. 1988, 132. p. 642.

*

Vanuit wetenschappelijk oogpunt is het artikel van H.G. Kho uitstekend, maar enkele zaken wil ik

duidelijk aan de orde stellen, ook Kho's antwoord op de ingezonden brief van J.v.d. Pol.

1. "Traditional chinese medicine" (T.C.M.) gaat wel uit van een bepaalde logica, maar is niet gebaseerd op de wet van Aristoteles. Daarom is het geen analytisch systeem en kan het geen onderdeel zijn van de westerse geneeskunde.

2. Een van de negatieve punten van veel beoefenaren (al dan niet arts) is, dat ze niet op de juiste plaats en juiste punten prikken...

E. Aversano

E. Aversano, traditioneel Chinees geneeskundige. N.T.v.G. 1988, 132, p. 643.

De patiënt, middelpunt van het medisch universum.

— Nu die aambeien ontstoken zijn, zie ik het helemaal niet meer zitten.
— Als ik minder drink, kan ik het plassen beter in de hand houden.
— Mijn man wil gewoon begraven worden; hij vindt cremeren zo'n kille boel.
— Nee, ik heb niet iedere dag last van winderigheid. Het komt bij vlagen.
— De toestand van mijn zoon is abdominabel slecht, dokter.
— Help me, dokter, die impotentie steekt de kop weer op.

H. Cohen, "Spreekkamertaal" Onze Taal, nov. 1987.

---o---

IN MEMORIAM W. VALSTER

Tot ons leedwezen moeten wij melding maken van het overlijden, op 63-jarige leeftijd van de heer W. Valster, sedert kort bestuurslid van de Vereniging tegen de Kwakzalverij. Wij hadden in de heer Valster jarenlang een trouw en toegewijd lid. In zijn woonplaats Rotterdam organiseerde hij voor de Vereniging van Vrijzinnigen geregeld bijeenkomsten waarop sprekers optraden die zich keerden tegen allerlei vormen van occultisme en uiteraard ook tegen de kwakzalverij in al haar vormen. Valster was redacteur van het blad dat deze Vereniging van Vrijzinnigen uitgaf en ook daarin heeft hij zich herhaaldelijk gekeerd tegen alle mogelijke uitingen van bijgeloof en occulte praktijken. Valster was bestuurslid van de onlangs opgerichte vereniging Skepsis. Als zodanig voerde hij het woord in een uitzending van de NCRV-televisie Nietes-Welles over de gevaren van de groeiende belangstelling voor het paranormale. Wij hebben daar in het maartnummer van ons Actieblad melding van gemaakt. Als gevolg van zijn plotselinge overlijden heeft onze Vereniging helaas slechts kort kunnen profiteren van zijn kwaliteiten, ook van organisatorische aard. Wij wensen zijn echtgenote sterkte bij het dragen van dit verlies. Hij ruste in vrede.

AAKSTER IN ACTIE

De medisch socioloog C.W. Aakster is secretaris geworden van een nieuwe vereniging, de vereniging voor Phytotherapie. De Utrechtse hoogleraar prof. R.P. Labadie, die farmacognosie doceert, is voorzitter. Tot de initiatiefnemers van de oprichting behoren L.W. von Hebel van het laboratorium van Biohorma, mevr. M.J.M. Gijbels, apotheker van Biohorma, M.D. Dicke, apotheker van VSM, welk bedrijf, evenals Biohorma te Nijkerk, zich op de markt van de alternatieve geneesmiddelen beweest. Biohorma en VSM zullen dan ook garant staan voor de aanloopkosten van de nieuwe vereniging. Het lidmaatschap zal open staan voor universitair gevormden, alsmede daaraan gelijk te stellen personen. De vereniging wil ook een eigen tijdschrift uitgeven.

---o---

PARAGNOSTEN FAALDEN OVER DE HELE LINIE

Op zondag 6 maart werd de grond in een schapenschuur in het Noordhollandse duindorp Groet omgespit op zoek naar sporen van de op 9 september ontvoerde heer Heijn. Er werd niets gevonden. De spitterij was een uitvloeisel van een paragnostische tip in deze geruchtmakende ontvoeringszaak, een van de ... drieduizend! Er is nog op andere plaatsen gegraven, ook vergeefs. Dit in opdracht van het **(particuliere)** Utrechtse Instituut voor Toegepaste Parapsychologie. Ene doctorandus, Johan Neu van genoemd instituut werkte samen met tien helderzienden voor de "aanlevering" van tips...

In de Alkmaarse Courant lazen wij, na de ontknoping van het ontvoeringsdrama een artikel waarin Neu het bestond te zeggen: "Helderziendheid behoeft niet meer te worden bewezen. Er zijn successen geboekt. Ik heb verklaringen van politiefunctionarissen dat dank zij de inspanning van een paragnost een vermiste persoon is gevonden".

En wat al die tips betreft — hij moet toegeven dat ze politioneel geen succes zijn geworden, maar "parapsychologisch zit er misschien toch iets in". Moet u nog peultjes?

Instituut van gewichtig-doenerij

In hetzelfde artikel kwam de parapyscholoog drs. H. Boerenkamp, wetenschappelijk medewerker van het parapsychologisch laboratorium van de Rijksuniversiteit Utrecht aan het woord. In tegenstelling tot Neu is hij een deskundige, want Neu is in het dagellijks leven decaan van de Hogeschool Midden-Nederland in Utrecht. Neu werkt met drie andere

parapsychologen samen in "het Nederlands Instituut voor Toegepaste Parapsychologie". Dat klinkt nogal gewichtig en ongetwijfeld is dat ook de bedoeling. Gewichtigdoenerij is een factor van belang in dit wereldje. Aan het woord nu drs. Boerenkamp. Voor hem is de paragnostische oogst in de zaak-Heijn wat hij zelf ook al had ervaren: doelgericht opgeroepen paragnostische ervaringen hebben geen aantoonbare waarde. Onder uiteenlopende omstandigheden heeft Boerenkamp gedurende vijf jaar twaalf paragnosten gevolgd en het resultaat was nul.

En wanneer Neu er nog de Amerikaan Rhine bijhaalt en diens experimenten met kaarten dan weet Boerenkamp dat Rhine in de jaren veertig succesvolle experimenten deed — maar dat werd allengs minder! Voor Boerenkamp zijn paranormale ervaringen psychologische processen "waarbij mensen er een nogal ingewikkelde manier van betekenisgeven op nahouden".

Neu echter oppert ook nog de mogelijkheid van het bezit van een astraal lichaam, waarin wellicht een ander zintuig schuilt... En wat weerhoudt die helderzienden om in de lotto te spelen en rijk te worden? Neu: "Een aantal paragnosten zegt: dat doe ik niet. Ik heb deze gave gratis gekregen om de mensheid te helpen, die ga ik niet ten eigen bate gebruiken. Bij paragnosten die het wel doen werkt het niet. Goddelijk ingrijpen, kun je zeggen".

---o---

INFLUISTERINGEN VAN DE PLANETEN

De onthulling dat de "first lady" van de Verenigde Staten, Nancy Reagan te rade gaat bij een astrologe uit San Francisco gaf H.J.A. Hofland op de opiniepagina van NRC Handelsblad een column in de pen, die er niet om loog. Hofland besluit:

> De meest recente nederlaag van deze poespas heeft zich afgespeeld tijdens de ontvoering van de heer G.J. Heyn, toen meer dan 2500 astrologische en paragnostische kwakzalvers niet in staat waren één bij benadering waardevolle aanwijzing te geven. Kwakzalvers: omdat ze met hun gewichtig gebrachte hocus-pocus niets anders dan valse hoop hebben gewekt, en omdat ze daarna, zoals ik in hun vakpers las, nog lang niet genoeg van dat 'interessante geval' hebben gekregen.
>
> Wat de Grote Winkler Prins met evengrote gewichtigheid 'pop-astrologie' noemt, heeft kenmerken van een geloof gekregen. Daarom moet het serieus worden genomen. Als niemand minder (op het gebied van persoonlijke macht is er niemand méér) dan president Reagan zich van tijd tot tijd door de influisteringen der planeten laat leiden, wat doen dan de 'gewone mensen'? Ik heb soms het gevoel dat in ons kabinet ten minste twee ministers en één staatssecretaris ten behoeve van het beleid in een kristallen bol laten gluren.

Kortom, het zou goed zijn als de anti-astrologen hun eigen verenigingen kregen, zoals de anti-kwakzalvers die al hebben.

ALTERNATIEVE HUISARTSEN VERWIJZEN MEER...

In tegenstelling tot wat zij zelf beweren verwijzen alternatieve huisartsen hun patiënten vaker naar een medisch specialist dan regulier werkende artsen. Dit blijkt uit een onderzoek van de organisatie van ziekenfondsen, de VNZ. Patiënten van natuur(huis) artsen, homeopaten en acupuncturisten liggen doorgaans ook langer in een ziekenhuis. Bij natuurartsen en acupuncturisten zijn deze verschillen zelfs opvallend te noemen, constateert het blad van de VNZ. Natuurartsen schrijven ook aanmerkelijk meer verwijskaarten uit en hun patiënten moeten ook vaker worden opgenomen in een ziekenhuis.

Anthroposofische huisartsen echter schrijven aanmerkelijk minder verwijskaarten uit. Hun patiënten liggen ook minder lang in een ziekenhuis. Dat is ook het geval van patiënten met huisartsen die zich hebben toegelegd op manuële geneeskunde.

De VNZ is in discussie met het artsenoverleg van additieve/alternatieve geneeswijzen, AAG, over mogelijkheden voor vergoeding van het werk van alternatieve huisartsen. Volgens de AAG zouden de alternatieven huisartsen zuiniger verwijzen en ook minder geneesmiddelen voorschrijven. De eerste bewering is inmiddels door een onderzoek duidelijk gelogenstraft.

"Goeroe der alternatieven"

Van dat overleg, dat de afkorting AAG bezigt, is adviseur de medisch socioloog dr. C. Aakster uit Dwingelo. Deze "goeroe der alternatieven" heeft indertijd van zich doen spreken door een onderzoek voor Biohorma te Nijkerk, een bedrijf dat o.a. de geneesmiddeltjes van de Zwitserse kwakzalver Vogel in de handel brengt. Aakster stelde toen dat een gebruik van meer alternatieve geneesmiddelen een enorme besparing zou betekenen op de kosten van de gezondheidszorg.

De bevindingen van de VNZ zijn wel geheel in tegenstelling tot Aaksters opvattingen. Het blad van de VNZ heeft hem er op aangesproken. Het weerwoord was nogal ingewikkeld. Alternatieve huisartsen, zo meende Aakster, zijn ook wel regulier bezig en dan met name in de diagnostiek. En vervolgens, zo meent Aakster kan de alternatieve arts een bijzondere aantrekkingskracht uitoefenen op patiënten met langdurige kwalen.

Secretaris F. Werkman van de FNZ vindt het gewenst nu een kwalitatief onderzoek te doen om een verklaring te krijgen voor het verschil in verwijzingen. Hij verklaarde de lagere verwijzing naar specialisten door anthoposofische artsen uit het feit dat deze huisartsen een kring patiënten hebben die "bewuster" en daardoor gezonder leven.

---o---

"GENEZEN" VAN PARANORMALE GENEZERS (Ingezonden)

Bij een vrouw die ik kende was iets misgegaan tijdens een kleine operatieve ingreep. Het resultaat was dat zij later dagelijks pijn had, dag en nacht.

Pijnstillers die een arts van het ziekenhuis haar voorschreef, hielpen niet. Nadat hij de vrouw een tijdje verschillende middelen had laten proberen, gaf hij het op.

Op een gegeven moment gaf een vriendin haar naam en adres van een paranormale genezer. Daarmee begon voor haar een jarenlange tocht langs verschillende paranormale genezers.

De een zei dit — en werkte zo; de ander vertelde andere dingen — en werkte anders.

Er werd geen enkele garantie door hen gegeven. Wél werd er vooraf gezegd, dat de behandeling heilzaam kon zijn. Dus werd de gedachte, dat zij er belang bij had, tóch bij haar opgeroepen.

Er werden forse geldbedragen gevraagd — en dan ook betaald.

Uiteindelijk vroeg zij de huisarts haar een recept te geven voor slaaptabletten. Die tabletten spaarde zij. Zij vroeg nog een paar keer om een recept en maakte tenslotte een eind aan dit "leven".

Zélf heb ik ook zo mijn ervaringen. Ik ben "genezen" van paranormale genezers en Reikibeoefenaars.

Nijmegen Wim Rutten

MET MAGNEETJES

In de catalogus van Ter Meulen Post worden armbanden aangeboden, écht koper met magneetjes, die volgens het bijschrift zo goed zijn voor het genezen van spierpijn! Heel mooie exemplaren dragen bovendien de tekens van de dierenriem maar kosten natuurlijk wel wat meer. Ter Meulen is een volle dochter van V & D: zou dit concern op deze wijze toch nog iets willen realiseren van zijn ambities op het terrein van de volksgezondheid?

BELEGGEN BIJ DE PARAGNOST?

Uitgeverij EMJ te Heiloo verspreidt een adresgids "Investeren en Beleggen". Dat investeren en beleggen wordt wel heel breed opgevat getuige de advertentie achter op de omslag van het Alternatief Medisch Centrum "De Nieuwe Ham" te Haarzuilens. Dat biedt drie "uitgelezen alternatieve methoden" aan: Het Vincent Bio Energetisch Onderzoek, de irisdiagnose en de geschreven polsdiagnostiek (acupunctuur). En voor wie nog meer wil investeren en beleggen staan binnen in het boekje de adressen van vier homeopaten (Vlaardingen-Haarlem, Engwierum, Giekerk en Stadskanaal). Voorts: een magnetiseur (een Dordtenaar), een natuurgeneeskundige in Doetinchem, die ook paragnost is, twee paranormale genezers (Boerland in Erica en Nattrop in Leerdam). Aha, nog een aanbieding. Onder het rubriekshoofd "Rebirthing vinden we voor "integrale en holistische begeleiding van individuen en groepen voor elke interactieve probleemstelling" nog een adres in de hoofdstad. En dan hebben we een rubriekje alternatieve geneeswijzen nog over het hoofd gezien met adressen in Amsterdam, Nieuw-Amsterdam, Nieuw Namen, Leiden en Haarlem. Gelukkig heeft ook een poetsdoekenbedrijf acte de présence gegeven in deze wonderlijke adreslijst voor "beleggers en investeerders".

---o---

AIDS EN DE ALTERNATIEVEN...

In het Zaterdags bijvoegsel van NRC Handelsblad stond onlangs een onthullend artikel over de aidsgenezers. Auteur Folkert Jensma voerde met de stichting Genésis ter bevordering van Natuurgeneeswijzen het volgende onthullende gesprek:

Goedemorgen, met NRC Handelsblad. Kunt u mij zeggen of mensen die aan aids lijden of daarmee besmet zijn iets hebben aan een behandeling door een natuurgenezer?

Antwoord: Jazeker! Als je maar ophoudt met de natuur tegen te werken, word je vanzelf weer gezond. Sero-positiviteit vinden wij een bedenksel van de medische wetenschap.

Zij die vrezen besmet te zijn met de dodelijke ziekte bezoeken om hun angst te sussen helderzienden en paragnosten. Z.g. *Fonosofen* menen over de telefoon te kunnen horen of het HIV-virus dat aids teweeg brengt in het lichaam van de opbeller voorkomt...

Internist dr. S.A. Danner bemerkt dat zijn aidspatiënten in het Academisch Medisch Centrum te Amsterdam vaker dan andere patiënten naar alternatieve middelen grijpen.

De vereniging van Natuurgenezers Esoterica te

Vlaardingen stelt aids-lijders in staat om voor 150 gulden een cursus te volgen, die leidt tot "een hoger trillingsgetal van Uw stoffelijk lichaam voor de verdere duur van uw leven. Wat daardoor ook vrij blijft van ziekten, die veroorzaakt worden door virussen en bacteriën."

Volgens Oswald van de in onze kolommen al eerder gesignaleerde groepspractijk aan de Slimmeweg in Sloten (Amsterdam), de Stichting Alternatieve Geneeswijzen, kunnen sero-positieven enige jaren uitstel krijgen door de therapie van de stichting te volgen. "Maar de kosten kunnen tegenvallen". Het gaat om vitaminen en sporenelementen. "We beogen een hagelschot-effect", aldus Oswald. Jensma voegt er ironisch aan toe: "De munitiekosten kunnen dan ook oplopen tot enige honderden guldens per maand".

H. Kok, natuurgenezer in De Cocksdorp op Texel heeft een kruidendrank die behalve aids ook psoriasis geneest. H. Kok heeft ook veel kankerpatiënten... Het Amsterdamse Kushi-instituut propageert een macrobiotische leefwijze voor aids-patiënten. Het betreft hier zorgvuldig omschreven en toebereide hoeveelheden biologisch verbouwde granen, groenten, peulvruchten, fruit en noten die alleen volgens het patroon van de vier seizoenen mogen worden genuttigd. De aids-patiënten moeten eerst een cursus volgen: macrobiotisch koken. Dat is erg ingewikkeld.

Een aids-patiënt, met name in het artikel genoemd, bleek een felle tegenstander van het Kushi-instituut dat nogal wat rekent voor allerlei vormen van hulpverlening op macrobiotische basis. Het weigeren door een aids-patiënt met huidkanker van bestraling in ruil voor een dieet van vijf kommen rijst per dag, "waarbij je ieder hap 200 keer moest kauwen en niets mocht drinken" heeft volgens deze zegsman geleid tot een zeer snel uitzaaien van de huidkanker.

---o---

"STEUNTJE IN DE RUG" — OM BUIKPIJN VAN TE KRIJGEN

Er is de laatste jaren een ware hausse in bladen die zich richten op de manager. Zo verschijnt bij de uitgeverij Louwers & Durlinger te Weert een blad Informatie-Media. En daarin (1e jaargang, nr. 2) wordt melding gemaakt van een "Steuntje in de rug voor media-managers". Die managers kunnen profiteren, zo heet het, van informatie die op methodische wijze verkregen wordt uit het wereldje van het paranormale. Er is een stichting Metavision voor opgericht. Directeur is, zo lezen wij in Informatie-Media, H.H. van Schuppen van Computer Compagnon B.V. in Appeltern, Vice-voorzitter is P. Kluwer, directeur van uitgeverij *Ankh-Hermes* te Deventer. De laatste trad o.a. op voor de Baghwanbeweging.

Metavision beschikt over een kring van paragnosten "die naar praktische resultaten en specifieke kwaliteiten" zijn uitverkoren. Of de zaak Heijn daar nog een rol bij heeft gespeeld? Metavision komt ook nog voor de dag met een theorie. Rationele beslissingen worden geregeerd door de linker hersenhelft. De rechterhelft van onze hersenen beheerst o.a. de intuïtie. Maar in de loop van de eeuwen heeft onze levenswijze er toe geleid dat we zijn vervreemd van ons innerlijk kompas. Met als gevolg dat de rechter hersenhelft "niet meer geoefend en direct inzetbaar" is. Metavision nu werkt met een aantal mensen die een buitengewoon ontwikkelde intuïtie hebben, zo wordt ons verzekerd.

Symbolische en/of fragmentarische signalen die de paragnosten "doorkrijgen" worden door Metavision vertaald in bruikbare argumenten. Zouden, in navolging van wat Nancy Reagan ervaart, ook de sterren hierbij nog niet een woordje mee kunnen spreken? Dat kan een dubbele zekerheid bieden, dat de symbolische en/of fragmentarische signalen juist worden vertaald. Of niet soms?

---o---

DE DUIVEL UITGEBANNEN!

In o.a. Haarlems Dagblad vertelde de Londense correspondent van de GPD, Haye Thomas, van een duiveluitdrijving een viskotter uit de haven Bridlington aan de Engelse Oostkust. Aan boord gebeurden wonderlijke zaken. Zo werd af en toe op raadselachtige wijze de stuurinrichting geblokkeerd, de vangsten bleven maar steeds onder de maat, 's nachts viel de radar ineens uit en sommige opvarenden meenden des nachts een schim op het dek te zien. Bij de vijf bemanningsleden vatte de mening post: dit schip is van de duivel bezeten. Zij wilden op zeker moment niet meer uivaren!

Maar hoe moet dat met een werkloosheidsuitkering? Die instantie vond dat als het schip, Pickering genaamd, van de duivel was bezeten er toch iets aan te doen moest zijn. En zo werd dominee Thomas Gillis in de arm genomen, die in 1972 officieel tot duivelsuitdrijver was benoemd door de toenmalige aartsbisschop van York. Dominee Willis ging de geschiedenis van de viskotter na. Die had eens onder de naam Family Crest in de Ierse wateren gevaren. Daarbij had men een opvarende verloren, die door een golf van dek was gespoeld. Zou het de geest van deze zeeman zijn, die de Pickering achtervolgde?

Duivelsuitdrijver Willis voer samen met de bemanning met de Pickering uit en in de baai van Bridlington ging men voor anker. Met wijwater besprenkelde de dominee alle ruimten van de kotter. Vervolgens gingen alle opvarenden geknield in gebed, voorgegaan uiteraard door dominee Willis. Na een lang gebed verklaarde hij de ceremonie voor geëindigd. De boze geest had de wijk genomen. De kotter, aldus Haye Thomas, vaart nu weer geregeld uit en de vangsten zijn "om naar huis te schrijven".

Actieblad

SEPTEMBER 1988
99STE JAARGANG, NR. 3

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

UITGAVE VAN DE VERENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ, VERENIGING TOT EVALUATIE VAN ALTERNATIEVE BEHANDELMETHODEN EN TOT BESTRIJDING VAN DE KWAKZALVERIJ

Redacteur: J. Th. Balk, Keverberg 54, 1082 BE Amsterdam *Verschijnt 4 x per jaar*

ALTERNATIEVE ARTSEN DIENEN HARDER EN OPENLIJKER TE WORDEN AANGEPAKT

Waarde leden van de Vereniging tegen de Kwakzalverij!

Ondergetekende, die sinds kort het voorrecht geniet uw bestuur te mogen voorzitten, meent dat de leden van onze hoogst noodzakelijke vereniging er recht op hebben iets te vernemen over de plannen en ideeën waarmee uw bestuur richting hoopt te kunnen geven aan de koers van de club.

Het is beslist niet zo dat een echte koerswijziging noodzakelijk is, want als men in de eerste jaargangen van ons verenigingsorgaan bladert dan valt eerder op hoeveel er in de strijd tegen de kwakzalverij ongewijzigd is gebleven en hoe weinig er eigenlijk veranderd is. Reeds in de tachtiger jaren van de vorige eeuw onbegrip bij en ongewenste inmenging van de politiek in het geneeskundig bedrijf, als er ook dan reeds kamervragen gesteld zijn waarin wordt aangedrongen op erkenning van de homeopathie. De homeopathie zou in die tijd reeds door zesduizend artsen in Amerika worden toegepast!

Daarnaast beklag onzerzijds over de laksheid van de rechterlijke macht, als het gaat om vervolging van manifeste kwakzalvers. Het is verbijsterend te lezen dat het toenmalige bestuur reeds in 1888 (toen de vereniging al meer dan duizend leden telde) voorstelde de vereniging op te heffen na enkele verloren processen tegen kwakzalvers. De opheffing ging niet door, maar de zetel van de vereniging werd verplaatst van Leeuwarden naar Amsterdam omdat men hoopte daar meer begrip voor het verenigingsstandpunt aan te treffen dan bij de rechtbank in Leeuwarden.

Ingezonden brieven

Ook toen reeds was er sprake van artsen die zich afgaven met kwakzalverij en optraden als "handlangers van kwakzalvers", bijvoorbeeld in samenwerking met somnambulistes (slaapsters). Het verenigingsorgaan stond in die tijd vol met ingezonden brieven waarin kwakzalvers en hun praktijken uitvoerig en met naam en toenaam werden beschreven als waarschuwing aan de lezers.

Wij verzekeren onze lezers dat ons Actieblad dergelijke brieven ook thans nog gaarne zal opnemen. Het maakt de leesbaarheid van het blad groot en waarschuwen tegen kwakzalvers blijft een hoofdtaak van onze vereniging. Ons rechtsgeleerd bestuurslid, Mr. Douma, heeft uw voorzitter verzekerd dat aanklachten wegens smaad en dergelijke niet te vrezen zijn indien de feiten zakelijk en correct worden weergegeven. In geval van twijfel (verloren processen zijn kostbaar, ook dat is de vereniging maar al te goed bekend) zal Mr. Douma de brieven met juridisch oog beoordelen.

Een groot verschil tussen toen en thans is er wel. Dat is gelegen in het feit dat indertijd de strijd tegen de kwakzalverij goeddeels een strijd was tegen onbevoegden die als zodanig makkelijk herkenbaar waren, terwijl thans helaas grote aantallen artsen (en in mindere mate ook fysiotherapeuten, verpleegkundigen en psychologen) zich bezighouden met zogenaamde "alternatieve geneeskunde", een naam die in de praktijk vrijwel uitsluitend fungeert als dekmantel voor allerlei onbewezen theorieën en praktijken, die met de term medische kwakzalverij adequaat zijn gedefinieerd. Het is juist daar waar patiënten het spoor bijster raken en wie zou het hun kwalijk nemen?

Er zijn nu eenmaal veel mensen met onbegrepen, onbehandelbare of chronische aandoeningen en wie zal er geen begrip voor hebben dat deze mensen het in hun argeloosheid "ook eens willen proberen"? Anders dan wij soms denken betreft het hier meestal geen principiële keuze voor een alternatieve benadering, maar veelal een proefneming onder het motto "baat het niet, het schaadt ook niet". Dit laatste is natuurlijk niet altijd juist, er zal soms wel degelijk medische schade zijn en financiële schade is er altijd.

Hardere aanpak

Het lijkt ons een vrijwel onbegonnen taak de publieke meningsvorming hier te beïnvloeden. Hoewel wij deze

Vereniging tegen de Kwakzalverij

Opgericht 1 januari 1881
Correspondentie-adres: Bergse Dorpsstraat 101
3054 GC Rotterdam; tel 010-4187149

BESTUUR:
Voorzitter: C.N.M. Renckens, Hoorn
Secretaris: I.A. van de Graaff, Rotterdam
Penningmeester: H.A.M. Voorbij, Amsterdam
Leden: G.R. van den Berg, Amsterdam
D. Uitterdijk, Medemblik
mr. Th. Douma, Haarlem
Adviserende leden:
S. Lelie, Middelburg
prof. dr. F.A. Nelemans, Duivendrecht
Postgiro van de Vereniging: **32237** ten name van Penningmeester van de Vereniging tegen de Kwakzalverij, Amsterdam.
De **contributie** bedraagt thans *f* 30; voor studenten en leerlingverpleegkundigen *f* 10; begunstiger wordt men door een schenking aan de vereniging van *minimaal f 100.*

taak niet moeten ontlopen lijkt onze stem hier gezien de stortvloed aan flauwekul die bijvoorbeeld in damesbladen, televisieprogramma's en periodieken over de lezers wordt uitgeschud, vermoedelijk toch te zwak. Zinvoller lijkt het ons de kritiek vooral te richten op de aanbodzijde van de alternatieve hulpverlening en met name op de artsen die zich daarmee inlaten. Onbevoegden moeten zich sowieso onthouden van geneeskundig werk, immers wie wil genezen moet arts zijn of het worden (de Froe).

De alternatieve artsen echter dienen veel harder en openlijker dan tot nog toe te worden aangepakt. Deze taak kan thans niet worden overgelaten aan officiële instanties als Medische Tuchtcolleges, Geneeskundige inspecties, ziekenfondsen, beroepsorganisaties als K.N.M.G. en L.H.V. en aan oudtijds onkreukbare redacties van organen als Medisch Contact en het Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde. De K.N.M.G. placht onze vereniging te subsidiëren, maar doet dit thans niet meer terwijl een delegatie uit haar bestuur periodiek overleg voert met het artsenoverleg voor alternatieve geneeswijzen om het "kaf van het koren te scheiden"!

Het Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde heeft tot nu toe "wetenschappelijke publicaties" van de vrijgevestigd socioloog Aakster over kruidentherapie geweigerd, maar een warrig en bij elkaar geraapt Caput Selectum over acupunctuur door de anaesthesist Kho kon vorig jaar ongehinderd de kolommen van het N.T.v.G. sieren. De gebroeders Bruinsma, oprichters van onze vereniging, zouden zich simultaan omdraaien in hun graf als zij dit zouden weten.

Nieuwe leden nodig

Het is ons bekend dat talrijke artsen zich hieraan storen zonder lid te zijn van onze vereniging. Dit is te betreuren en uw bestuur zou het toejuichen als onze leden er in hun omgeving hun best voor zouden doen om nieuwe leden te winnen. De contributie is laag: nog geen dubbeltje per dag en voor studerenden nog lager. Elders in dit nummer staat beschreven hoe u zich kunt verzekeren van extra nummers van ons blad om hiermee bij collega's, in spreekkamers etc. zendingsarbeid te verrichten.

Uiteraard wordt de onvloed van de vereniging uiteindelijk bepaald door de juistheid van haar visie en argumenten, maar als uw bestuur zich in publiek debat wil mengen dan kan het een extra voordeel zijn als zij op een groot ledental kan bogen. Ook een verruiming van de financiële middelen van de vereniging is welkom, immers de tegenpartij wordt vorstelijk gesubsidieerd door damesbladen, Ministerie van W.V.C., alsmede door fabrieken als VSM en Biohorma.

Bovenstaande ideeën zijn uiteraard volledig open voor discussie en wij roepen de leden op desgewenst hun ideeën en gedachten kenbaar te maken via brieven of door opkomst op door ons belegde bijeenkomsten.

Welke huisarts?

Een laatste hartewens van uw nieuwe voorzitter moet hier nog worden vermeld. Met het vertrek van prof. B.S. Polak, heeft het bestuur geen huisarts meer in zijn gelederen. Het bestuur ervaart dit als een gemis. Wij doen een beroep op de leden om ons te attenderen op eventuele geschikte kandidaten voor een huisarts-bestuurslid van onze vereniging. Ook de huisarts die zichzelf wil kandideren wordt verzocht contact op te nemen met één der bestuursleden. Een beetje motivatie en gewoon gezond verstand zijn de enige toelatingsvoorwaarden, mits uiteraard na reglementair correcte uitverkiezing!

Wij zeggen u toe de strijd tegen de kwakzalverij, in de geest van onze voorgangers, en met alle wettelijk geoorloofde middelen voort te zetten. Alleen met uw steun echter zal dat kunnen lukken!

C.N.M. RENCKENS

MET VALSE PAPIEREN

In de Verenigde Staten lopen nogal wat kwakzalvers rond met vervalste medische papieren. De inspectiedienst van de Amerikaanse posterijen heeft ontdekt dat er 165 "dokters" zijn met verdachte medische papieren die uitgegeven zijn door een school in de Dominicaanse Republiek. In zes staten van de Ver.

Staten werd een vervolging ingesteld tegen in totaal veertig bezitters van deze "diploma's".

Op hetzelfde terrein is ook een subcomité van het Congres actief geweest. Dit komt, na een onderzoek waarmee zes maanden was gemoeid tot de conclusie dat er in de Ver. Staten zeker 10.000 personen in bezit zijn van een valse medische graad. "We hebben ontdekt", aldus zegsman Claude Pepper, "dat er mensen zijn die zich voor dokter uitgeven maar die niet eens hun "high school" hebben afgemaakt". Hij noemde de bevindingen van het sub-comité het grootste medische schandaal in het land van de laatste tijd. Er is een levendige handel in medische diploma's en in sommige gevallen is dat een waar postorderbedrijf. Pepper wil federale wetgeving om het gebruikmaken van verdachte medische getuigschriften strafbaar te maken. Tussen juli en september van dit jaar werden door het subcomité nieuwe hoorzittingen georganiseerd in de strijd tegen deze vorm van kwakzalverij.

LEES EVEN MEE MET...DRS.A.L.TERNEE

Wijlen Cornelis Moerman

"De bandeloosheid, ontbinding, geldzucht en verval van de Europese volken zijn het gevolg van hun verjoodsing, die een "chronische infectie" is.

.... De deportaties, de concentratiekampen, de gaskamers van Auschwitz zijn nimmer goed te praten, maar wel begrijpelijk, zelfs zeer begrijpelijk."

Cornelis Moerman in 1956 (zelf uitgegeven boek).

Dokter Moerman vond joden net zoiets als kanker. Er bestaat een relatie tussen astrologie, spiritisme, natuurgeneeswijze enerzijds en antisemitisme anderzijds. Na uitvoerig onderzoek kwam de Leidse historicus prof. D. van Arkel tot die overtuiging, en die wordt nog eens bevestigd in het weekblad Hervormd Nederland van deze week. Van kruidenvrouw Mellie Uyldert wisten wij het al. Maar ook dokter Moerman blijkt besmet.

Volkskrant. Dag in dag uit, 18 februari 1988.

"Ook de grootste antisemiet kan een uitstekende therapie bedenken" schrijft Jos Teunissen (Hervormd Nederland). Misschien. Van kanker heb ik geen verstand, van de Moerman-therapie evenmin, maar dat die Moerman ("Ik denk dat ik het boek een klein beetje zachter zou schrijven", zegt hij nu) niet deugt staat voortaan als een paal boven water.

Arie Kuiper, de Tijd, 26 februari 1988.

Save the last dance for me ...

In het Vrouwengezondheidscentrum Artemis gaat half maart een cursus menstruatiedans van start. De menstruatiedans bestaat uit een serie oefeningen op muziek. Het effect van deze oefeningen kan onder andere zijn dat de menstruatiepijn minder wordt, dat de menstruatie korter gaat duren en/of dat de cyclus regelmatiger wordt. *f* 50,--

Streekblad voor West-Friesland, maart 1988.

Homeopathie en koffie

"Kun je met koffie slapeloosheid genezen? Koffie is een opwekkend middel en er zijn mensen die de slaap niet kunnen vatten wanneer zij 's avonds koffie hebben gedronken. Het Similia-principe. In de homeopathie wordt koffie, maar dan wel in homeopathische verdunning, Coffea D 3, juist voorgeschreven aan patiënten die niet in slaap kunnen vallen omdat er allerlei gedachten door hun hoofd dwarrelen."

Advertentie V.S.M., Medisch Contact, 29 januari 1988.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

EXTRA EXEMPLAREN VAN ONS ACTIEBLAD

Van verscheidene leden van de vereniging kregen wij het verzoek om per keer meer exemplaren van het Actieblad te kunnen ontvangen. Men wil graag zijn eigen nummer zuinig bewaren, maar heeft er dan behoefte aan om kennissen, vrienden etc. zo'n nummer ter hand te stellen of exemplaren in de wachtruimte van spreekkamer of apotheek neer te leggen.

Van nu af aan is dit als volgt mogelijk: voor vijf gulden extra per jaar kunnen leden zich verzekeren van *extra nummers.* Een briefkaartje naar de secretaris met vermelding van het gewenste aantal extra nummers is voldoende, mits het verschuldigde bedrag gelijktijdig wordt gestort op het gironummer van de penningmeester. Door bijbetaling van bijvoorbeeld *f* 25,-- kunt u dus per aflevering vijf extra exemplaren tegemoet zien.

Het bestuur heeft ook besloten tot het instellen van een zogenaamd *cadeau-abonnement.* Tegen betaling van *f* 25,-- zal de gever een *recent* exemplaar van het Actieblad thuis ontvangen (om aan de begunstigde te kunnen overhandigen), waarna de begunstigde gedurende één jaar de afleveringen van het Actieblad thuis zal ontvangen. De goede gever richte zich tot onze secretaris met duidelijke vermelding van zijn eigen naam en adres alsmede van dat van de begunstigde. Tegelijk dient het verschuldigde bedrag aan de penningmeester te Amsterdam op postgiro 32237 te worden overgemaakt.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

De toeschouwer die logisch probeert te denken ("probeert", inderdaad want logisch denken blijkt niet altijd gemakkelijk te zijn) zal zich afvragen of men ter voorkoming van kosten en om een gang naar de apotheek overbodig te maken, zijn doel niet evengoed bereikt als met voor het naar bed gaan tracht de laatste achtergebleven druppel koffie aan het kopje te ontworstelen. .... Zouden de homeopathisch praktizerende artsen werkelijk vertrouwen hebben in dit soort medicatie? Dat mag toch niet waar zijn!

Dr. D. Hoogendoorn. Ingezonden. Medisch Contact nr. 9 - 4.3.1988 - 43

"Advertenties kunnen zonder opgaaf van redenen worden geweigerd." Colofon Medisch Contact.

Dit hoofdbeginsel, het gelijke door het gelijke te genezen, zou konsekwent doorgevoerd tot de meest zonderlinge handelingen moeten voeren; iemand die bijvoorbeeld zijn been gebroken had door van een trap te vallen, zou men minstens even van zijn stoel moeten stooten en een dronkaard trachten te ontnuchteren door een borrel.

Hoofdartikel Maandblad tegen de kwakzalverij, februari 1885.

Lijkt ons geen aanrader

Boekaankondiging: E.C. Whitmont, Homeopathie en psychologie. Essays over homeopathie in het licht van de *Jungiaanse psychologie. (uit het Amerikaans* vertaald). 284 blz, Elmar, Rijswijk, 1988.
Prijs: ingenaaid *f* 44,50.

Hier volgt het nieuws, verzorgd door het D.P.A.

Binnenlands nieuws.
Weert — De Weertse arts K. Scholten die zijn patiënten eigengemaakte kalmerende tabletten voorschreef is in hoger beroep door de Maastrichtse rechtbank vrijgesproken. Patiënten die als getuigen à décharge optraden, verklaarden dat de geneesmiddelen een bijzonder gunstige uitwerking op hun gemoedsgesteldheid hadden. Dokter Scholten verwerkt in zijn tabletten bandjes die ingenomen de tekst lieten horen:

Ach, het valt allemaal best mee
of
Zo erg is het nou ook weer niet. Over twintig jaar snap je niet waar je je nu zo druk over maakt.
Na een paar dagen was het bandje door het maagzuur verteerd en dan keerde de oude wanhoop terug. De patiënten moesten toegeven dan ze dan dikwijls nog drie keer zo krachtig de volgende gedachten moesten onderdrukken:

Waarom spring ik in godsnaam niet van de flat?
of
Kwam er maar een echte hulpverlener langs. Met een revolver.
Een doorgaande trein is in sommige gevallen zo gek nog niet.

De zaak tegen de Weertse arts was aanhanging gemaakt door een patiënte die tabletten had meegekregen met een verkeerd ingesproken proeftekst. De vrouw had het hele weekend van binnenuit de woorden gehoord: "Giroblauw past bij jou", waardoor haar depressies verergerde. Dokter Scholten heeft inmiddels zijn praktijken hervat.

D.P.A. 2. Meer nieuws van Dorrestijns Pers Agentschap. Hans Dorrestijn. Uitg. Bert Bakker, 1987, pag. 97.

DE MAGIE VAN EEN ZEVENDE ZOON

De opperpriester Sceva had volgens het boek Handelingen (19 : 14) zeven zonen die zich bezig hielden met wondergenezingen. In een aantal landen, o.a. in Ierland, is men er vast van overtuigd dat de zevende zoon van een zevende zoon over bijzondere eigenschappen beschikt. In eigen land kreeg vroeger de zevende zoon de voornamen van de koning... maar veel Nederlanders met de voorletters W.A.P.F.L. ontmoeten wij heden ten dage niet meer. In Ierland moeten echter nog zevende zoons leven van een zevende zoon en nog niet zo lang geleden kwam ook in de kolommen van ons blad zo'n zevende zoon even ter sprake als wondergenezer.

Van wat oudere datum is een knipsel uit de Canadese Toronto Globe & Mail dat ons onder ogen kwam en waarin eveneens sprake is van de zevende zoon van een zevende zoon. Deze zevende zoon, een Frans Canadees, genaamd J. Anatole Desfrosses werd door de jury van de rechtbank te Sherbrooke in de provincie Québec vrijgesproken. De "wonderman" was tovenarij, magie en toekomst-voorspelling ten laste gelegd.

De verdediging had een aantal getuigen laten oproepen die vertelden van wondergenezingen door Desfosses. Een priester, pater Lucien Leguerrier vertelde dat "de zevende zoon" hem had genezen van een huidaandoening, die men in een ziekenhuis niet de baas had kunnen worden. Op de vraag van het Openbaar Ministerie of Leguerrier in de magische kracht van een zevende zoon geloofde antwoordde de geestelijke bevestigend. "Gelooft U dat hij die kracht *van de duivel heeft gekregen?" luidde de volgende* vraag. "Nee, het gaat alles mijn begrip te boven" bekende pater Leguerrier.

Over de manier waarop Desfosses zijn patiënten genas kwam men niet veel te weten. Hij zou zijn patiënten gezegd hebben in hem te geloven en; "wees geduldig". Zakelijk bleek de zevende zoon echter bij de tijd — hij had ook een filiaal in de provincie Ontario en hij kon zich een verdediger veroorloven die voor hem zìch het vuur uit de sloffen liep.

KRITISCHE CURSIST WERD UIT "PROGRESSIEF MEDISCH CENTRUM" GEWEERD

Gestimuleerd door het in ons blad al eerder gekritiseerde vestigingsbesluit voor huisartsen, dat de bevoegdheid voor nieuwe huisartsvestigingen legde bij op dit punt onervaren, dus licht beïnvloedbare en (zoals uit de praktijk blijkt) vaak incompetente lagere overheden, bezoeken talrijke jonge en werkloze artsen cursussen op het gebied van de alternatieve behandelmethoden. Immers de toenmalige staatssecretaris Van der Reyden adviseerde deze vestigingscommissies nadrukkelijk ook ruimte te laten voor alternatief werkende artsen, die sindsdien in toenemende aantallen in tot dan toe reguliere praktijken worden geparachuteerd. Deze ontwikkeling werd door ons reeds in 1986 voorspeld (Actieblad tegen de kwakzalverij, maart 1986).

Recentelijk ontving het bestuur van de Vereniging tegen de Kwakzalverij afschriften van de correspondentie tussen een dergelijke jonge arts die zich voor "colleges" had ingeschreven aan het Progressief Medisch Centrum te Arnhem (vroeger de zogenaamde Stichting Vrije Universiteit voor Progressieve Geneeskunde) en een (gewezen) bestuurslid van het centrum tot wie hij zich had gewend om opheldering. De jonge arts, die met een welwillende grondhouding aan de "studie" was begonnen (Wiens brood men eet, wiens woord men spreekt) raakte door zijn kritische houding al snel in conflict met de leiding van het centrum en hem werd officieel de toegang tot het gebouw ontzegd. Het briefhoofd van het centrum vermeldt de namen van enkele niet bevoegden waaronder G.S. Blokker M.D., die daar de leiding heeft, en daarnaast twee artsen: F.H. Koonen en A. Abeling.

Beschuldigende vinger

De jonge arts wendde zich vervolgens tot de heer S.W. Bok, chirurg, die als bestuurslid van de toenmalige stichting stond vermeld. Deze Bok afficheert zich als "specialist voor biologische geneeskunde en ziektepreventie", houdt praktijk te Winschoten en is geen onbekende voor onze vereniging. Het verweer van Bok op de beschuldigende vinger van de jonge cursist werd door hem in afschrift naar uw bestuur gezonden en is te mooi en te demonstratief om aan onze leden te onthouden. Wij publiceren beide brieven integraal.

Blokkers "levenswerk"

De eerste brief is gedateerd Winschoten, 20 april 1988 en luidt als volgt:

Hartelijk dank voor Uw schrijven dd. 19-4-1988. Ik kan U berichten dat ik mij sedert Juni 1985 gedistantieerd heb van de Universiteit Progressieve Geneeskunde te Arnhem omdat ik mij absoluut niet kon verenigen met de "medische" handelwijzen van de Heer Blokker. Ik heb destijds een schrijven gericht aan Inspecteur Guyten te Arnhem (zie copie brief) in de heilige veronderstelling dat hij hier verder werk van zou maken. Ik heb daar nooit meer iets van vernomen.

Ik weet wel dat Blokker — mede door zijn verleden — zo slim is dat hij zich goed indekt en nu onder de dekmantel van een arts rustig doorgaat met zijn "levenswerk". Daar moest ik eens voor gaan dienen, maar voordat het zo ver kwam paste ik daarvoor.

Toch moet mij wel van het hart dat Blokker zelf niet alle schuld treft. Hij weet niet beter. De schuld ligt veel eerder bij de overheid en de reguliere artsenstand, die iedere vorm van alternatieve geneeskunde afwijzen. En, er is veel behoefte aan andere artsenij dan de reguliere. Dat is de reden dat een man als Blokker kan blijven functioneren.

Dat het de Inspectie der Geneeskunde niet mogelijk is dergelijke randfiguren in onze samenleving aan te pakken verbaast mij zeer.

Ik ben zelf niet meer van plan stappen te ondernemen. Dat heeft totaal geen zin. De tijd zal het wel leren, evenals de patiënten die hij behandelt.

Hopend U voldoende te hebben ingelicht, teken ik.

Met collegiale groeten,

(w.g.) S.W. BOK

Hoogmoedswaanzin

Als bijlage van deze brief dan: het volgende afschrift van een brief gedateerd Winschoten, 27 augustus 1985 aan een advocaat, mr. De Wolf:

● Naar aanleiding van het kort geding, dat Uw cliënten X en Y tegen de heer G. Blokker aanspannen, schrijf ik U. Uw cliënt X verzocht mij namens U uiteen te zetten waarom ik verdere samenwerking met G. Blokker staakte en zijn adviseur J. Guyt verzocht tot ontbinding van de Stichting Vrije Universiteit voor Progressieve Geneeskunde.

De reden, dat ik het vertrouwen in de heer G. Blokker opzegde, was dat van enigerlei coöperatie tussen ons beiden ten aanzien van de beleidvoering van het uitdragen van alternatieve geneesvormen totaal geen sprake was.

Blokker matigde zich in zijn geneeskundige inzichten een dermate houding aan, dat bij onoordeelkundige personen als zijnde de studenten, maar erger nog zijn patiënten al snel de indruk werd gevestigd dat hij —homeopaat, electroacupuncturist en nutritional doctor — wel iedereen kon genezen. Daar kon ik mij

absoluut niet mee verenigen. In zijn eigen ogen werd hij de man waar de wereld om zat te springen.
Hij verloor het inzicht in eigen handelen, iets dat in de psychologie beschreven wordt als schizoid gedrag. Met een dergelijk persoon lijdend aan hoogmoedswaanzin is enigerlei vorm van samenwerking totaal onmogelijk.

De enige vorm is de meester - slaaf verhouding.

Nog afgezien van het feit, dat — zo bleek later — Blokker noch homeopaat noch electroacupuncturist is en een verleden heeft, dat zich op zijn zachtst gezegd aan de zelfkant van het leven afspeelde, bleek zijn informatie omtrent zijn uitgestippelde collegeprogramma met meerdere docenten slechts op leugen en bedrog te berusten.
Evenzo was het met de vermeende contacten met buitenlandse instellingen waar hij zei erkenning van zijn opleiding te hebben gekregen.
De gehele Universiteit der Progressieve Geneeskunde waar Blokker — praktisch gezien — alleen bestuurder van was, bleek een instelling te zijn, die van *leugen en bedrog aan elkaar hing. Bij deze instelling* kon ik mij niet langer thuis voelen en deze instelling zou eigenlijk zo snel mogelijk moeten verdwijnen. Maar desondanks gaat Blokker gewoon door.
Ik heb aanvankelijk nog geprobeerd Blokker op zijn fouten te wijzen en ben doorgegaan met college geven, maar toen Blokker aangaande een kankerpatiënt waar hij als "wonderdokter" gefaald had en waar hij mij als arts om medebehandeling had gevraagd ook nog tegen studenten meende te moeten zeggen, dat de patiënt door mijn toedoen overleden was, was de maat vol. Toen besloot ik definitief af te haken.

Beenhouwer en leeuwentemmer

Ik heb ernstig overwogen om aangaande deze en meerdere voorvallen van malpraxis, bedrog en smaad een aanklacht tegen Blokker in te dienen, doch ik heb hier voorlopig vanaf gezien, omdat een dergelijke aktie de alternatieve geneeskunde — die ik een warm hart toedraag — voor de zoveelste maal en ten onrechte een slechte publiciteit bezorgt.
Dan zou de naam Blokker misschien wel snel vergeten zijn maar de moeizaam verworven acceptatie van andere geneesvormen dan de chemische zou weer een terugslag krijgen.
De reden dat ik nu wel op het verzoek van Uw client ben ingegaan en deze brief schrijf in afschrift aan de Inspecteur van Volksgezondheid is dat Blokker, ondanks hetgeen is voorgevallen, gewoon doorgaat.

Ik vind het een schande, dat een man in zijn eentje die noch homeopaat, noch electroacupuncturist doch èn — beenhouwer, èn — leeuwentemmer — (...) is, pretendeert een opleiding tot het niveau van arts te kunnen geven.
Noch schandelijker is dat hij in een rechtsstaat als Nederland gewoon met deze malafide praktijken door kan gaan zonder dat er ingegrepen wordt.
Dat daar naast door Blokker patiënten worden voorgelogen, dat door hem "helaas" met grote financiële offers zo goed als alle ziekten kunnen worden genezen, is een zaak die ik slechts ter beoordeling laat aan de inspecteur der Volksgezondheid.

Hopend U volledig te hebben ingelicht teken ik,

(w.g.) S.W. BOK.

---o---

Verder commentaar is hier overbodig, de lezers van deze correspondentie kunnen moeiteloos zelf hun conclusies trekken.

EEN HEERENVEENSE DREK-"APOTHEEK"

Hoe paragnost Veeman de "fijnere energiëen" openbaart

Een vriendelijke hand schonk ons onlangs enige boeken uit de verzameling van een leesgrage hoofdstedeling, die op zeer hoge leeftijd was overleden en ons eens zijn exemplaar van de driedelige "Geschiedenis van de negentiende eeuw" had beloofd. Destijds wat men zou noemen een pracht-uitgave, door Sijthoff in Leiden op de Nederlandse markt gebracht met gebruikmaking van veel illustratiemateriaal van een overeenkomstige Duitse uitgave. In het derde deel van deze Geschiedenis van de negentiende eeuw door prof. dr. H.C. Rogge en dr. W.W. van der Meulen ruime aandacht voor de geschiedenis van de medische wetenschappen.

En daarin ook de homeopathie. Het oordeel is niet mild. Een kleine aanhaling: "Dat de leer van *Hahnemann zich niet aan de hedendaagse weten*schappelijke methodes aansluit, behoeft nauwelijks betoog. Van het onderzoek van het zieke orgaan ging Hahnemann niet uit. Het is dan ook merkwaardig, dat nog in onze tijd tal van beschaafde leken, welke wel van de theorieën kennis hebben, maar van het eigenlijke wetenschappelijke onderzoek niet de minste notie dragen, met enthusiasme de Hahnemannse leer blijven verkondigen, terwijl het niet ontkend kan worden, dat ook nog onder de medici enkele gevonden worden, welke haar gewicht blijven toekennen". Einde citaat. En let wel — dit werd geschreven rondom het jaar 1900.

Een merkwaardige uitwas

Het boek noteert in aansluiting hierop een "merkwaardige uitwas", namelijk de isopathie. Deze

isopathie leerde dat men hetzelfde *letterlijk* met helfzelfde moest bestrijden. Dit gaf aanleiding tot de z.g. drek-apotheken. Daar kon men blaasstenen bekomen voor lijders aan blaassteen, etter voor de genezing van abcessen, speeksel van epileptici voor patiënten aan vallende ziekte en dergelijke. "Tot deze Jacobijnen der homeopathie — met ziet, de auteurs zijn de Franse revolutie nog niet vergeten! — behoorden onder meer de Leipziger veearts Lux en de Amerikaanse dokter Hering uit Nieuw-York".

Zeven gezonde mannen

Drek-apotheek? Dat kan men ook zeggen van de "recepten" die worden geopenbaard in een boek van de Heerenveense genezerik Jelle Veeman. Al eerder hebben wij in het kort iets uit dit boek vermeld, namelijk het feit dat voor een van zijn z.g. auramiddelen Veeman het gebruik voorschrijft van het zaad van zeven gezonde mannen. Ongelofelijk. Maar 't staat er: zwart op wit. Het boek is nogal luxueus uitgegeven in 1984 door Bigot & Van Rossum te Baarn. De arts Dick Nicolai voorzag het van een inleidend woord onder de titel "Een heel-boek". Hij noemt Jelle Veeman, paragnost en auroloog, in zijn persoon en werk een "fenomeen". Hij haalt er een wat ingewikkeld beeld bij: de aanschouwing van de Jungfrau, Mönch en Eiger in Zwitserland deed hem iets van het bewustzijn van Jelle Veeman begrijpen. "Jelle hield stand als een berg (temidden van onbegrip en ongeloof!), binnenkort een halve eeuw lang". Jungfrau, Mönch en Eiger staan er overigens al wat langer.

Fijnere energieën

Nicolai heeft in zijn eigen praktijk ervaren dat het gebruik van de auramiddelen de patiënt leert "de fijnere energieën in zijn lichaam waar te nemen".

In het op opdikkend romanpapier gedrukte boek worden 144 ziekten behandeld. Bij astma moet men bijvoorbeeld auramiddel no.3 nemen vermengd met neusslijm. Innemen via de mond of de neus... Bij armpijnen auramiddel no. 5, vermengd met speeksel. Bij botbreuken moet men een mengsel van auramiddel no. 9 vermengen met vaste ontlasting... Het wemelt van dergelijke recepten. Voor kaalheid op het hoofd moet men auramiddel 2 innemen vermengd met oorsmeer, voor z.g. totale kaalheid auramiddel no. 1 vermengd met neusslijm. Dat auramiddel no. 1 helpt ook tegen migraine maar dan moet het worden vermengd met urine. Toediening via mond of anus. Voor onvruchtbaarheid van mannen of vrouwen heeft Veeman het auramiddel no. 8 nodig dat bereid wordt met o.a. het zaad van zeven gezonde mannen. Het mengsel van dit auramiddel en urine wordt via de anus toegediend... Voor oogontsteking auramiddel no. 8, passend vermengd met traanvocht. Auramiddel no. 8 wordt ook gebruikt voor ziekten van de urinewegen en ureter, respectievelijk niersteen. Vermengd met, uiteraard, urine.

In het boek dat als titel draagt Aurologie, een natuurgeneeswijze voor iedereen, staan foto's van Veeman bezig met het schudden van een kolf met z.g. auramiddel — zoveel verticale, zoveel horizontale slagen. Hij is dan aan het "potentiëren"... Over fijnere energieën gesproken, o dokter Nicolai!

"BEWIJS" HOMEOPATHISCHE VERDUNNINGEN BLEEK WAARDELOOS

Het gezaghebbende Britse tijdschrift "Nature" heeft voor enige zomerse opwinding gezorgd. En wel door een artikel te publiceren, waaruit zou blijken dat de homeopathische verdunningen wel degelijk werkzaam zijn. Ook al is de verdunning zover gegaan dat er geen molecule van de werkzame stof meer in de vloeistof zou zijn overgebleven zou deze toch nog die werkzaamheid vertonen. Een bevinding lijnrecht in strijd met alle natuurkundige wetten.

Nature publiceerde het artikel, het zij toegegeven met het nodige voorbehoud. Het was afkomstig van de Franse hoogleraar Jacques Benveniste. Maar Nature wilde zelf de zaak toch nog — achteraf — controleren. En wat bleek: de proef bleek niet te herhalen. Het oordeel van de deskundigen bleek niet meer of minder dan vernietigend. Om er zeker van te zijn dat zij niet in het ootje werden genomen hadden de heren in hun gezelschap de goochelaar James Randi. Bij de oorspronkelijke proefnemingen, zo kwam uit hun onderzoek te voorschijn, waren geen voorzorgen genomen om statistische fouten te vermijden.

Aan het experiment moet geen geloof worden gehecht, aldus nu Nature, dat ook vermeld dat twee van de medewerkers van Benveniste op de loonlijst stonden van een Frans bedrijf, dat homeopathische geneesmiddelen vervaardigt. Dit bedrijf, Boiron & Cie. bleek ook de hotelkamers van het controlerend team uit Engeland te hebben betaald... Drie experimenten werden gedaan in tegenwoordigheid van de bezoekende experts — ze bleken alle drie volslagen negatief uit te vallen. Geen spoor van activiteit.

Prof. Benveniste was woedend over de controle van de mensen van Nature — en vooral om de aanwezigheid van een goochelaar met scherpe blik. Al met al is het natuurlijk jammer dat Nature het eerste artikel heeft gepubliceerd, want van zoiets blijft altijd wat hangen. Er zijn altijd lieden, die de vernietigende critiek op Benvenistes experiment niet hebben gelezen ondanks de wijde publicatie die ook die heeft gekregen. Een goede stunt uiteraard om de naam van "Nature" in de publieke belangstelling te brengen... maar de wetenschap is er niet mee gediend. En zeker niet de geneeskunde.

Wel blijkt nog eens duidelijk hoe de wens om iets

aan te tonen serieuze wetenschapsmensen als de micro-bioloog prof. Benveniste er toe brengt meer te wagen dan verantwoord is. In het bijvoegsel Wetenschap en onderwijs van NRC Handelsblad heeft onze voorzitter, de heer C.N.M. Renckens een bijdrage geschreven over deze zaak. Dat kwam hem te staan op een paar ingezonden brieven van protesterende aanhangers van de homeopathie. Toen de ontknoping eenmaal daar was en het z.g. bewijs volstrekt niet bleek te deugen zwegen ze als een mof.

"KWAKZALVER DOKTERT TE VEEL"

Nico Baaijens, wetenschapsredacteur van het Algemeen Dagblad had ter gelegenheid van het aantreden van de nieuwe voorzitter van de Vereniging tegen de Kwakzalverij een uitvoerig gesprek met de heer C.N.M. Renckens. En wel onder de titel "Kwakzalver doktert te veel".

Daaruit veroorloven we ons een enkel welsprekend citaat te bezigen. Op de vraag of alternatieve en paranormale genezers wellicht gebruik maken van methoden die de medische wetenschap nog niet begrijpt, antwoordde de nieuwe voorzitter: Mogelijk. Maar laten ze dat dan aantonen. Alles wat echt helpt is welkom. Een medicus kent geen grotere hartstocht dan zijn patiënten helpen en genezen. Daarbij wordt in principe geen middel bij voorbaat uitgesloten.

Wat ons stoort, aldus vervolgt Renckens, is de pretentie van de meeste alternatieven, dat zij anders dan normaal en niet-wetenschappelijk erkend kunnen genezen. Ze passen allerlei onbegrijpelijke en ongrijpbare methoden toe en daarbij spelen ze in op de gevoelens van onwetendheid van patiënten. Dat is volksverlakkerij.

Uiteraard kwamen homeopathie en acupunctuur ter sprake. Scherp keerde de nieuwe voorzitter zich tegen het feit, dat een diepgaand onderzoek naar de waarde van de Moerman-therapie, thans aangeduid als "non-toxische tumortherapie", moest worden betaald door het Koningin Wilhelminafonds. "Een schandelijke zaak in mijn ogen. Het schaarse geld dat voor het KWF met collectebusjes huis aan huis wordt opgehaald, ware beter besteed aan het serieuze kankeronderzoek en het werk van het Anthoni van Leeuwenhoek Ziekenhuis".

De publicatie van dit interview, nogal opvallend in de zaterdagse krant van het Algemeen Dagblad leidde tot een niet gering aantal ingezonden brieven in dit ochtendblad. Vaak in een wat schelderige toonzetting. Onder aan het artikel had de redactie het adres geplaatst van het secretariaat van de vereniging. Ook dáár kwamen reacties binnen. Ook, gelukkig, gunstige! Maar er werden ook reacties ontvangen van een aard, die met de aanduiding "alternatief" nog maar zeer tam is gekenschetst. "Alternatief" èn anoniem. En in al die negatieve reacties kon men het proeven: een overtuigend gebrek aan argumenten.

"AANGENAME KRIEBELS"

Een inzender in het bijvoegsel Wetenschap & Onderwijs van NRC Handelsblad ging uitvoerig in op de brief van een homeopaat, Ferket genaamd. Hij vindt dat diens brief de eigenaardigheden van het homeopatisch denken illustreert. Hier volgt zijn betoog:

> Neem het taalgebruik. Let eens op hoe hij het woord 'energie" hanteert. Eerst lezen we dat bij het zogenaamde potentiëren "een stof wordt onderworpen aan een energetisch proces bestaande uit krachtig schudden of verwrijven, afgewisseld met verdunnen". Het betreft hier energie in een normale natuurkundige zin van het woord. In theorie zou je de toegevoegde energie per gram stof zelfs kunnen meten of berekenen, als je daar prijs op zou stellen. Maar verderop heet het: "Het potentiëren van een stof is een manier om de energie op een hoger niveau te brengen. Hierdoor is het mogelijk energie te leveren op het niveau van het leven zelf...".
>
> Nu zijn we in een andere terminologische sfeer beland. "Energie op het niveau van het leven zelf" is een metafysische formule zonder welomschreven betekenis. 'Energie' is getransformeerd van een natuurkundig begrip tot een lege klank met op zijn hoogst een zekere gevoelswaarde. Het is magisch woordgebruik, waarmee bij een ontvankelijke toehoorder aangename kriebels in de buik zijn op te wekken, maar dat zich niet leent voor het overdragen van gedachten.

Aldus inzender J.M. Leeflang te Amsterdam.

● De zeer omstreden kanker-genezer, de arts Cornelis Moerman is eind augustus in zijn woonplaats Vlaardingen overleden. Hij bereikte de leeftijd van 95 jaar. In 1949 kwam hij voor de dag met de z.g. Moerman-therapie na een bestudering van de stofwisseling van postduiven. Veel bekendheid kreeg het Moerman-dieet. In 1974 werd de patiëntenvereniging Amnestie opgericht voor de Moermantherapie. De indruk bestaat dat het aantal artsen dat de geneeswijze toepast, dalende is.

Knipsels, vouwbladen?

De redactie van ons Actieblad tegen de Kwakzalverij houdt er zich voor aanbevolen

DECEMBER 1988
99STE JAARGANG, NR. 4

Actieblad TEGEN DE KWAKZALVERIJ

UITGAVE VAN DE VERENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ, VERENIGING TOT EVALUATIE VAN ALTERNATIEVE BEHANDELMETHODEN EN TOT BESTRIJDING VAN DE KWAKZALVERIJ

Redacteur J. Th. Balk, Keverberg 54, 1082 BE Amsterdam — *Verschijnt 4 x per jaar*

De Vereniging tegen de Kwakzalverij nodigt U uit voor een bijeenkomst op

ZATERDAG 18 FEBRUARI te 10.30 UUR V.M.

in het Pathologisch Instituut van het Academisch Ziekenhuis van de Vrije Universiteit, De Boelelaan 1117, Amsterdam-Buitenveldert.

Voor ons spreekt dan de heer GERRIT VAN VEGCHEL over

Medici en Kwakzalvers

een sociologische beschouwing over professionalisering en niet-orthodoxe geneeswijzen in Nederland in de 19e en 20ste eeuw. Voor deze doctoraalscriptie (cum laude!) deed de heer Van Vegchel o.a. een onderzoek in de archieven van onze vereniging.

Het ziekenhuis van de Vrije Universiteit bij de Amstelveense weg is met openbaar vervoer te bereiken met buslijnen 173 (van het Amstelstation), 23 (station Amsterdam-Zuid) en 64 (stations Sloterdijk en Amsterdam-Lelylaan). Van het Centraal Stations stadsbus 65, gele bussen 170, 171 en 172.

ALTERNATIEVEN DEDEN HUN ZEGJE OP KNMG-CONGRES

Op 6, 7 en 8 oktober 1988 vond in het Haarlemse congresgebouw het jaarlijkse ledencongres plaats van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij ter bevordering der Geneeskunst. Het onderwerp van het congres was dit jaar preventie. Er werd aandacht besteed aan de preventie van hart- en vaatziekten en van ouderdomsziekten, van mogelijkheden tot preventie in de bedrijfsgeneeskunde, aan de preventie van iatrogene aandoeningen en aan de schadelijke gevolgen van milieu-vervuiling alsmede aan de problemen bij gezinsconflicten.

Onder het motto "Alternatieven in de preventie" kregen op de laatste ochtend van het congres drie sprekers uit het alternatieve circuit per persoon 20 minuten on hun zegje te doen, waarna de discussie werd gevoerd onder voorzitterschap van dr. H.S. Verbrugh. Deze laatste vermeldde in zijn inleidende woorden dat de alternatieve geneeskunde binnen de Nederlandse artsenorganisatie lange tijd stiefmoederlijk werd behandeld maar dat tijdens het Zwolse KNMG-congres in 1975 de grote doorbraak was ontstaan en dat homeopathie, antroposofische geneeskunde en acupunctuur sindsdien binnen de KNMG een soort erkende stroming zouden zijn.

Mazelen ... en verder

De eerste spreker was *B.C. Witsenburg*, antroposofisch huisarts te Haarlem, die sprak over "Kinderziekten als preventie voor ziekten in de oudedag". De verwachtingen van het auditorium waren hoog gespannen. Immers de mazelen-epidemie van januari 1988, waarbij relatief veel antroposofische kinderen werden getroffen had tot een forse discussie geleid o.a. in NRC Handelsblad. De antroposofie werd daar bijvoorbeeld geschilderd als *neo-obscurantistisch escapisme*, terwijl de arts F. Wafelbakker van de Geneeskundige Hoofdinspectie van de Volksgezondheid zei het achterwege laten van mazelen-vaccinatie eigenlijk een vorm van kindermishandeling te vinden, namelijk in de zin van verwaarlozing. Verbrugh verdedigde toen het achterwege laten van vaccinaties met een onnavolgbaar betoog over de faciliterende werking van kinderziekten bij het incarneren van de wezenskern van het kind in zijn biologische lichamelijkheid.

Koude en warme ziekten

De verwachting dat ook Witsenburg handig gebruik zou maken van de in ons land grondwettelijk geregelde godsdienstvrijheid en het medisch publiek vanaf een kansel zou trakteren op een dergelijk cryptoreligieus vertoog kwam echter niet uit. Hij begon met de mededeling dat ziekten in zijn visie konden worden ingedeeld in zogenaamde koude en warme ziekten. De eerste groep wordt voornamelijk gevormd door kanker en hart- en vaatziekten. De warme ziekten zijn de infectieziekten, vooral die welke met koorts gepaard gaan. Het doormaken en overwinnen van deze warme ziekten zal een positief effect hebben op de gezondheid en het immuniteitssysteem op latere leeftijd. De literatuurgegevens die deze hypothese moesten ondersteunen waren op één uitzondering na afkomstig van Duitse literatuur uit de jaren dertig!

Pleidooi voor het "sapvasten"

Tweede spreker was *R. Linschoten*, natuurarts te

Utrecht (vroeger actief op het terrein van de seksuologie); zijn onderwerp luidde "De waarde van voeding voor het gezond blijven". In zijn inleidende woorden benadrukte de spreker zijn arts-zijn en respect voor de wetenschappelijke geneeskunde. Hij spreekt niet graag over alternatieve geneeskunde, maar liever over complementaire of additieve geneeskunde. Hij betoonde zich een warm voorstander van reinigingskuren en vasten. Vooral het zogenaamde "sapvasten" werd door hem aanbevolen: 's morgens sinaasappelsap, 's middags wortelsap, 's avonds groentebouillon. Na enkele dagen voelt men zich fantastisch. Ook volgde er een lyrische beschrijving over de "goede drol", die het gevolg is van het lactovegetarisch dieet. Hij plakt niet, komt moeiteloos naar buiten en zinkt in water. Deze mededelingen leidden tot enige hilariteit in de zaal.

Als laatste kwam mevrouw *E.S.M. de Lange-de Klerk*, homeopatisch arts te Amstelveen, aan het woord over "Homeopathische geneesmiddelen ter preventie van bovenste luchtweginfectie?". Zij vertelde over een thans nog lopend onderzoek van het AZVU waarin zij kinderen met recidiverende luchtweginfecties zowel preventief ("constitutiemiddelen") als curatief behandelt. Het onderzoek wordt behalve door spreekster mede uitgevoerd door Feenstra, hoogleraar KNO aan de VU, en door dr. P. Bezemer, statisticus. Het onderzoek ziet er methodologisch goed uit, maar de resultaten zijn niet voor *1990* te verwachten.

Is AIDS warm of koud?

In de discussie kwam Witsenburg wat in de problemen toen hem gevraagd werd of de infectieziekte AIDS ook een warme ziekte was. Naar aanleiding van zijn opvatting dat vaccinatie tegen bof, mazelen en kinkhoest af te raden is, werd hem de vraag voorgelegd of hij dit advies ook in de tropen zou durven geven waar bijvoorbeeld mazelen bij kinderen tot hoge sterftecijfers leidt. Volgens Witsenburg, zelf oud-tropenarts, hoeft bij goede behandeling "slechts" 4% van de *mazelenpatiëntjes in de tropen te overlijden.* Dit percentage achtte hij niet hoog en eigenlijk wel aanvaardbaar.

Linschoten werd vrij hardhandig gecorrigeerd door een uitstekend geïnformeerde medewerkster van het *Voorlichtingsbureau voor de Voeding.* Zij wees hem op de inmiddels gepubliceerde methodologische kritiek op door Linschoten kritiekloos geciteerde onderzoekingen over de gunstige invloed van vitamine C suppletie op schoolprestaties (uit Engeland) en op de waarde van gezonde voeding bij het terugdringen van agressief gedrag op Amerikaanse tuchtscholen. In zijn reactie op deze kritiek kwam Linschoten niet verder dan op te merken dat hij de Amerikaanse onderzoeker Schoenthaler over dit laatste onderzoek had horen spreken en dat hij daarvan zeer "onder de indruk" was geweest. Volgende vraag graag.

De sfeer tijdens de sessie bleef uiteraard beleefd, maar in de zaal overheerste naast verwondering toch vooral het gevoel dat het niveau van de bijdragen van een geheel ander gehalte was dan op de andere dagen, waar coryfeëen als De Wied, Dunning, Lucas Reijnders en Arntzenius het woord voerden. De alternatieve geneeskunde, erkend binnen de KNMG: dat wel, maar waarom ze eigenlijk zo serieus genomen wordt dat blijft ons intussen volstrekt onduidelijk. Er zal weinig aan verloren gaan als de KNMG in zijn volgend jaarcongres haar leden de pseudowetenschappelijke bijdragen der alternatieven zal besparen.

MAGNETOTHERAPIE IN SOWJET-UNIE

De grootste fabriek voor medische apparatuur in de Sowjet-Unie gaat zich toeleggen op apparaten voor magnetotherapie, zo lezen wij in de rubriek Medisch Nieuws van het blad Nederland-USSR. Men fabriceert er apparaten tegen kwalen als hoge bloeddruk, hersen- en huidafwijkingen, onregelmatigheden in de bloedsomloop, glaucoom, oedeem. Ook wordt de magnetotherapie gebruikt bij pijnbestrijding. De apparatuur bestaat uit magneten met ingewikkelde computertjes, ingebouwd in o.a. plastic oorknoppen en sandalen van rubber.

De ginseng wordt door een sowchoz in het Primorydistrict verbouwd voor de farmaceutische industrie. Hoewel de wortel zeer traag groeit slaagde men er op de bedoelde sowchoz in de ginseng in zeven jaar op te kweken.

Onlangs opende in Moskou een homeopatisch ziekenhuis zijn deuren. Aldus ook Nederland-USSR. Het medische centrum moet zichzelf bedruipen. Per dag betaalt de patiënt tussen de 9 en 12 roebel. De dieetmaaltijden kosten $2\frac{1}{2}$ roebel. De patiënten worden o.a. behandeld met inhalatie-apparatuur, massage, acupunctuur en lasertherapie. Al hebben homeopatische kuren de voorkeur, toch zijn er ook operatiekamers in het ziekenhuis.

LEES EVEN MEE MET ...

DRS. A.L. TERNEE

De wetenschap der cosmetologie

"Paul Musarella (31) is betrekkelijk jong, maar zijn lijst van officiële erkenningen is indrukwekkend".

U past ter voorbereiding de ozontherapie toe. In Nederland staat men hier nogal sceptisch tegenover en er zijn maar weinig artsen die er mee werken.

"Ozon is de meest pure vorm van zuurstof; de ozontherapie is een typisch Duitse techniek. Ongeveer 5000-7000 artsen in Duitsland, Oostenrijk en het Duitssprekende deel van Zwitserland werken ermee. Maar ook in Frankrijk wordt deze therapie vooral de laatste jaren steeds vaker toegepast. Zeker is dat ozon werkt als een anti-oxydant. Overigens wordt ook in dit verband een vitamine-E tablet en selenium geadviseerd. Injecties met ozon bewerkstelligen een betere celstofwisseling".

Interview met dr. P. Musarella, plastisch chirurg, in Harpers Bazar maart/april 1988, p. 118.

Vitaliteit

Nieuws uit de laboratoria van Marbert. Daar is de Vital Skinlijn ontwikkeld met zeven gezichtsverzorgingsprodukten. De flesjes en potjes beloven een verhoogde zuurstofopname van de huid zodat de normale veroudering binnen de perken wordt gehouden.

De dorstige huid.

In de Lancaster-laboratoria zijn de nieuwste cosmetologische ontwikkelingen verwerkt in een verzorgingsserie die Personal Moisture Plan of kortweg PMP heet.

De geteisterde huid.

In de Gooise Laboratoria van drs. Hans Schreuder is een crème ontwikkeld die behalve tegen (zwangerschaps)striemen, ook goed te gebruiken is als gezichtscrème.

Beauty Journaal. Harpers Bazar, zomer 1987, p. 33.

Tests prove it: Medicine in Vogue

"The adds and columns of Vogue announce the virtues of ATP, hyaluronic acid, triple-helical collagen, urocanic acid, and mucopoly-saccharides-words that in my youth could not be whispered to beautiful women without inducing instant narcolepsy".

Gerald Weissmann, M.D., "They all laughed at Christopher Columbus. Tales of Medicine and the Art of Discovery". 1987. Uitg. Timesbooks.

"In de V.S. begint de overheid zich steeds meer tegen dit soort misleiding te verzetten. Het adverteren met beweringen over cosmetica is daar aan steeds strengere bepalingen onderhevig. In Nederland is dat nog niet het geval. Iemand die zich daaraan stoot is de biochemicus dr. Lucas Reijnders. Samen met journalist Wouter Klootwijk schreef hij het boekje "Mooi", dit jaar uitgegeven door Van Gennep. "Zelden heb ik zo gelachen als tijdens de voorbereidingen van dat boekje" zegt hij. "Ik heb hard gezocht en een enorme stapel literatuur doorgeworsteld maar ik heb geen enkel deugdelijk bewijs voor de werking van de anti-rimpelcrèmes kunnen vinden".

Remedies tegen Rimpelvrees. Felix Eijgenraam en Corine Kool. NRC Handelsblad 28 mei 1988.

Mammoform.

Tegen een prijs van *f* 9,30 per 100 dragees zouden dames zich met dit preparaat den boezem kunnen ontwikkelen. Het zou bestaan uit allerlei gedroogde organen. Het onderzoek geschiedde door middel van allerlei dierproeven, waarbij kwam vast te staan dat het gehalte aan menformon, afkomstig van het zoogenaamd ovariumpoeder, te verwaarlozen is. Het eindonderzoek op de tepelgroei gaf aanleiding aan te nemen dat Mammoform zeker niet de aangegeven invloed op de menschelijke mamma kon bezitten.

S.E. de Jongh jr. (Pharmocother. Lab. A'dam). Maandblad tegen de Kwakzalverij. 1935, no. 3.

DE GINSENG IN SEOEL

Koreanen schrijven aan de ginseng-wortel bijzondere eigenschappen toe. Er wordt thee van getrokken en er worden medicijnen van vervaardigd. Tijdens de Olympische Spelen in Seoel hebben ook Amerikaanse atleten gebruik gemaakt van de ginseng wortel, waarvan nog altijd niet exact bekend is welke werking de stof heeft. Ook de Britse atleet Linford Christie bleek tot de gebruikers van de ginseng-wortel te behoren. Hij gebruikte al jaren een aftreksel van de wortel. Dat is hem lelijk opgebroken tijdens de Spelen. Want bij de doping-controle werd in zijn urine pseudo-efedrine aangetroffen. De medische commissie van het Internationaal Olypisch Comité heeft hem echter vrijgesproken. Hij kreeg, aldus Alexandre de Mérode, voorzitter van deze commissie het voordeel van de twijfel. Er bleek tijdens de zitting van het comité een gebrek aan medische kennis over de werking van de ginseng in het menselijk lichaam. Een extra moeilijkheid leverde nog het feit dat Linford Christie een ander soort ginseng gebruikte namelijk een "bewerkte" Chinese variëteit.

Knipsels, vouwbladen?

De redactie van ons Actieblad tegen de Kwakzalverij houdt er zich voor aanbevolen

"TOON MIJ UW IRIS EN IK ZAL ZEGGEN WAT GIJ MANKEERT"

In ons Actieblad van september vertelden wij over de Heerenveense drek-"apotheek" van de genezerik Jelle Veeman. Deze Veeman heeft een boek het licht doen zien Auralogie met een heel stel walgelijke recepten, die ons aanleiding gaven te herinneren aan de "drek-apotheken" rondom de eeuwwisseling. De inleiding tot deze "auralogie" van Veeman werd geschreven door de arts Dick Nicolai. En warempel, nauwelijks was ons Actieblad van de pers of daar komen we Nicolai wéér tegen en wel met portret en al in dat waardige dagblad, de Leeuwarder Courant.

Wat doet Nicolai daar? Hij noemt zich arts-iris-scopist en hij geeft zijn mening over een onderzoek naar de diagnostische waarde van de iriskijkerij. Onder leiding van prof. dr. P. Knipscheer van de vakgroep Epidemiologie van de Rijksuniversiteit Limburg werd dat onderzoek gedaan. Kleurendia's van het rechteroog van 39 patiënten met een ontstoken galblaas en overeenkomstige foto's van 39 controle-personen zonder die ziekte werden blind aangeboden aan vijf bekende irisscopisten. Van de 39 patiënten met galblaasontsteking hadden de irisscopisten het slechts bij 55 pct. goed. Bij de 39 controlepersonen hadden zij het in 48 pct. van de gevallen bij het goede eind. Van twintig personen werd ten onrechte beweerd dat ze het aan de galblaas hadden... "Eerlijk gezegd hadden ze dus net zo goed een munt kunnen opgooien als de dia's bestuderen", zo oordeelde prof. Knipscheer.

In de ogen van Dick Nicolai

Dick Nicolai meent dat de controlepersonen bij wie de irisscopisten een galblaasziekte in de iris van het oog zouden hebben waargenomen — ten onrechte — toch mensen zijn die vatbaar zijn voor galproblemen. "In onze ogen zijn dat gallijders".

Voor de Vereniging tegen de Kwakzalverij was het onderzoek van prof. Knipscheer overbodig. "Ik vraag me af hoe lang deze twijfelachtige theorieën op universitair niveau onderzocht moeten worden". Aldus voorzitter C.N.M. Renckens tot wie de redactie van de Leeuwarder Courant zich had gewend. De heer Renckens vervolgde:

"We weten zo langzamerhand de uitkomsten wel. Ik vind het te veel eer dat een onderzoeker met een hoog salaris en een eigen vakgroep op kosten van de gemeenschap serieus gaat kijken hoe het met de irisscopie gesteld is. Wij als vereniging hadden deze uitkomsten ook kunnen voorspellen. Knipschild zou zich met belangrijker zaken bezig moeten houden". Aldus de heer Renckens.

Hij vond ook een onderzoek naar de paranormale impressies van paragnosten waarop binnenkort de psycholoog H. Boerenkamp te Utrecht promoveert overbodig. Het proefschrift bevestigt immers wat wij al heel lang roepen: namelijk dat paranormale verschijnselen waarschijnlijk niet bestaan. Paranormaal genezen is een verwerpelijke zaak.

Ervaringsbagage - die doet het'm

Boerenkamp heeft vijf jaar lang bijna 10.000 uitspraken van paragnosten bestudeerd. Hij concludeerde dat 99 pct. van die uitspraken niet op paranormale gaven berust. Hij vindt dat mensen die naar een paranormale genezer gaan moeten beseffen dat ieder mens zoveel "ervaringsbagage" met zich meedraagt dat het geen wonder is dat iemand bij het verhaal van een ander — de patiënt bijvoorbeeld — een associatie heeft die bij die ander in goede aarde valt.

Met dit alles nog niet tevreden richtte de Leeuwarder Courant zich tot Batjah van Steen, die in haar boerderij te Tijnje een praktijk heeft als paranormaal genezer. Daarvoor was ze jarenlang werkzaam op het Instituut voor Parapsychologie te Utrecht, waaraan namen verbonden zijn als die van D.J. Bosga (parapsycholoog) en nu wijlen prof. H. van Praag (parapsycholoog en psychotherapeut) — en dat alles in het voetspoor van prof. Tenhaeff.

Uitspraak van Batjah van Steen; "De wetenschap wil alles bewijzen en dat irriteert me".

ONDER DE RUITENWISSER

Onder de ruitenwisser van zijn auto vond onze secretaris de aankondiging dat hij nu verantwoord kan afvallen onder medische begeleiding. In café-restaurant Lommerrijk in Rotterdam — Hillegersberg deed dr. A.J.G. Swaak dat op 17 november uit de doeken. Het ging om de Swaaktherapie. Een dieetkuur, eetlustafremming en afbreken van vetreserves —daar gaat het om. De hulpmiddel bestaan uit allopathische en homeopathische preparaten, een nieuw ontwikkeld voedingssupplement en injecties. De medische begeleiding (Swaak is arts) heet mede bepalend te zijn voor het resultaat van deze holistische benaderingswijze. De Swaaktherapie duurt zeven weken.

ETEN VAN TWEE WALLEN — In het arrondissement Middelburg worden nog van tijd tot tijd kwakzalvers vervolgd. Zeeuws-Vlaanderen is nogal in trek bij deze heren omdat men daar ook gemakkelijk Belgische klanten kan ontvangen. Zo bleek een Belgische kwakzalver, die onlangs terecht stond, in drie maanden tijd een omzet te hebben bereikt van 100.000 gulden, plus nog eens 40.000 gulden in Belgische franks. Het "grensoverschrijdend patiëntenverkeer" legde hem bepaald geen windeieren. En of de Nederlandse justitie hem afschrikt?

INCA-THEE — In Leeuwarden is voor 100.000 gulden aan z.g. Inca-thee in beslag genomen. Ene J. ter V. voerde deze z.g. geneeskrachtige thee in uit Brazilië. Hij verkocht het spul, dat reuma en bepaalde soorten kanker zou genezen voor *f* 25 per pakje.

BRITS RAPPORT WINDT ER GEEN DOEKJES OM

"Alternative therapy": Engelse pendant van Rapport-Muntendam

Op instigatie van prins Charles, die van 1982-1983 voorzitter was van de British Medical Association (de Engelse KNMG), en mede als reactie op een enquête uit 1983 onder huisartsen in opleiding stelde de BMA een "working party" in om een rapport uit te brengen over de waarde van alternatieve therapieën. Prins Charles had gesteld dat "Today's unorthodoxy is probably going to be tomorrow's convention". De enquête onder de aanstaande huisartsen onthulde dat ongeveer 80% zich in de een of andere alternatieve methode wenst te verdiepen terwijl ruim 20% al een alternatieve therapie toepaste.
(Met de orthodoxie van de Nederlandse huisartsen lijkt het overigens niet veel beter gesteld. In Huisarts en Wetenschap (1988, nr. 31) werden hieromtrent ons inziens schokkende cijfers onthuld uit een schriftelijke enquête onder 360 huisartsen, onvermijdelijk weer gefinancieerd door het Ministerie van WVC. Bijna de helft van de huisartsen past al of niet incidenteel één of meer alternatieve geneeswijzen toe!).

De working party heeft in 1986 zijn rapport uitgebracht en heeft een handzaam en uiterst nuttig boekje geproduceerd. Het is uitgegeven door de BMA en zou verplichte stof moeten zijn voor medische studenten. Ook voor doorgewinterde sceptici valt er echter zeker nog wat te genieten.

Krachtige taal

In het eerste gedeelte wordt de "background" van de orthodoxe geneeskunde beschreven: een compact en volledig verhaal over de geschiedenis van de geneeskunde vanaf Egypte, China tot heden, een beschrijving van het "Process of diagnosis", de ontwikkeling van behandelstrategieën en een introductie in methodologie en medische statistiek.

Het tweede deel behandelt een groot aantal alternatieve behandelmethoden stuk voor stuk en vermeldt wat er aan wetenschappelijk onderzoek over deze methoden bekend is. Dit is veelal weinig en, dit in tegenstelling tot het Rapport-Muntendam, conclusies in krachtige bewoordigen worden niet geschuwd. Over de homeopathie bijvoorbeeld (pag. 20) wordt gesproken als over "*the nonsense of like-cures-like*". Over acupunctuur worden literatuurgegevens vermeld waaruit blijkt dat thans in China nog slechts bij 1 à 2% van de operaties acupunctuur-verdoving wordt toegepast. Het derde gedeelte geeft algemene conclusies over geneeskunde als wetenschappelijke discipline, over dubbelblind opgezette proeven en over het nut van "time, touch and compassion" in de geneeskunde.

Tenslotte bevat het boekje enkele bijlagen waarin o.a. de aanbevelingen van het Rapport Muntendam worden vermeld. Ook de waarde van F.S.A.M. van Dam's minderheidsrapport is door de Engelsen terecht ingezien en zijn kritische verhaal is eveneens integraal opgenomen. Daarnaast werd ook een kritisch commentaar op Muntendam van prof. Zwaveling uit het Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde overgenomen.

Alles bijeengenomen een zeer aanbevelenswaardig werkje.

Alternative therapy. Report of the board of science and education. 164 pagina's. Uitgeverij BMA, Prijs: f 15,-

TANTRISCHE TECHNIEKEN

Lama Gangchen Rinpochee was in Utrecht. Onder de kopje Tibetaanse Lama-genezer werd zijn komst aangekondigd in het huis-aan-huisblad Groot-Utrecht. Hij hield in een lokaal aan de Oudegracht een lezing over genezen in deze tijd en in deze eeuw. In het Engels. Gangchen Rinpochee ontsnapte in 1963 uit Tibet. Hij woont thans in Milaan. Hij is geen arts maar healer oftewel genezer. Hij gebruikt traditionele Tibetaanse geneesmethoden en kruiden maar hij maakt ook gebruik van speciale Tantrische technieken om de "diepere en vaak verliggende oorzaken" van ziekten op te sporen.

Tantra is een nogal veel omvattende benaming voor Indische geschriften met toverformules, heilige tekens e.d. — in het kort geschriften van magisch-mystieke inhoud. Onze Tibetaanse lama-healer weet er weg mee.

MODIEUS PASTORAAT

Het Amsterdams Studentenpastoraat organiseert bijeenkomsten in VE 90, Van Eeghenstraat 90. Bij de aankondigingen daarvan viel ons oog op een serie van tweemaal drie bijeenkomsten over "New Age spirituality". En daarover: New Age is een parapluterm, die veel dekt van gezond voedsel en natuurlijke geneeswijzen, ontdekken van de energieën en bewustzijnsveranderingen. "In de "Nieuwe Tijd", de New Age, "zal ons begrip van de werkelijkheid" zo heet het "holistisch zijn". Omdat de Westerse beschaving "vanaf de Grieken" analytisch is en de binding met het geheel heeft doorgesneden, veronderstelt de "Nieuwe Tijd" een ander mens. In een serie van zes avonden gaat men naar hem op zoek.

PIJN IN DE RUG — De homeopathische arts J. Nauta, die wel eens het een of ander over de radio ten beste geeft raadt voor pijn in de rug gemalen riet aan. Riet immers, zo is zijn redenering, buigt maar breekt niet.

"BEGIN ER NIET AAN!" — DE LIJDENSWEG VAN EEN MULTIPLE SCLEROSE-PATIENT BIJ DE ALTERNATIEVEN

Een lijdster aan multiple sclerose: "'t Gekste heb ik gedaan en nooit heb ik enige resultaat gehad bij al die alternatieven, knijpers en voelers. Acupunctuur heb ik geprobeerd — helemaal geen resultaat. Ik hoorde mooie woorden van een "aura om het hoofd", is werd gemasseerd, week-in, week-uit... 't Gaf niks".

Deze bekentenis deed onlangs mevrouw Berlijn in een radio-uitzending van de Radio Volks Universiteit op Radio 5. Zij vertelde dat zij door haar huisarts niet was weerhouden om naar een alternatieve genezer te gaan, maar dat het geen resultaat heeft — "dan krijg ik weer een inzinking".

De heer I.A. van de Graaff, secretaris van de Vereniging tegen de Kwakzalverij kreeg de gelegenheid om het doel van de Vereniging toe te lichten. Hij wees op de snelle vooruitgang van de geneeskunde, die hoog gespannen verwachtingen werkt. Met de alternatieven echter keert men terug naar de middeleeuwen. Twee categorieeën wenden zich tot de alternatieven: mensen die ziek zijn maar niet genezen kùnnen worden en mensen die niet veel mankeren en toch iets willen doen.

Praatjes vullen geen gaatjes

Een psycholoog, Kramer genaamd, wees op de aantrekkingskracht van de magie. Er schort volgens hem wat aan de reguliere geneeskunst. De mensen hebben aandacht nodig en vinden dat niet bij de reguliere geneeskunde. Volgens Kramer is de medische wereld in Nederland wat overwerkt.

Van de Graaff: Je gaat naar de dokter voor een genezing, niet voor een praatje. In 90 pct. van de ziektegevallen gebeurt er wat wordt verwacht, vervolgde de secretaris van de Vereniging tegen de Kwakzalverij. In 5 pct. gaat het beter dan verwacht, in 5 pct. slechter. Is die 5 pct. die beter gaat dan verwacht bij een homeopaat dan schrijft men dat toe aan de homeopathie en blijft daarin geloven. Het verloop van ziekten is een zaak van gemiddelden.

Geen koren onder het kaf

De luisteraar kreeg vervolgens te horen dat een zekere Roessink vertelde dat er een club was opgericht van goed-willende genezers. Hij gaf toe dat er veel kaf onder het koren is en gispte het gedoogbeleid van de overheid. "De goed-willenden zijn minder in aantal dan de kwaad-willenden".

— Hoe selecteert U de goedwillenden?

Roessink: in een gesprek — of ze echt behulpzaam willen zijn, of ze een roeping hebben.

De heer Van de Graaff: Er zit geen koren onder het kaf, er valt niets te scheiden. Hij wees op de schifting van geneesmiddelen: die is er wel en die geschiedt op een straffe wijze. Dat wat zijn waarde bewezen heeft haalt de eindstreep. Op alternatieve geneesmiddelen is geen controle.

Vraag van de presentatrice: Kleven er gevaren aan het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunde?

— Dat geschiedt door mensen zonder medische kennis en een gevaar is dat de patiënt de behandeling niet krijgt die hij nodig heeft omdat de genezer een prutser is.

Van de Graaff wees er op hoe mensen die zich genomen voelen door een knoeier zich toch telkens weer laten oppeppen met beloften.

Mevrouw Berlijn, de lijdster aan multiple sclerose; "Zo verschrikkelijk bedrogen als ik ben uitgekomen... nachten huilen. En eigenlijk niemand die je er voor waarschuwt. Zo stom van me om er iedere keer weer in te geloven. Dat is het allerergste. Ik zou willen zeggen: begin er niet aan, iedere keer is het een desillusie".

ALTERNATIEF — OM MAAR AAN DE SLAG TE KOMEN

"De Kwakzalverij kreeg de vorige eeuw een kans omdat er veel te weinig artsen waren", aldus de voorziter van de Vereniging tegen de Kwakzalverij, C.N.M. Renckens in een gesprek met het Utrechts Nieuwsblad. "Nu zien we eigenlijk het tegenovergestelde: er is een overschot aan artsen en sommigen van hen proberen, door zich te profileren als afgestudeerde arts die ook met alternatieve methoden werkt, aan de slag te komen of te blijven".

Renckens gaf toe dat er ook artsen zijn die alternatieve methoden toepassen omdat zij er in geloven. "Eigenlijk is het een heel vreemd verschijnsel dat artsen zich met alternatieve geneeskunde bezig houden. Alternatieven en de officiële geneeskunst stonden tot in de jaren zeventig lijnrecht tegenover elkaar. Artsen wilden niets weten van alternatieve geneeswijzen. Nu schrijft meer dan de helft van de huisartsen alternatieve geneesmiddelen voor en verwijst patiënten naar alternatieve hulpverleners, wanneer de patiënten daarom vragen.

Handtekeningen zetten

Renckens zei voorts dat veel huisartsen nog steeds niet in de alternatieve genezers geloven, maar recepten van alternative hulpverleners ondertekenen, omdat het ziekenfonds dit alleen vergoedt wanneer de huisarts ook een handtekening zet. "De huisarts doet dit dan maar om zijn patiënten te behouden", aldus Renckens. Hij zelf is gynaecoloog en krijgt deze verzoeken niet. "Maar wanneer iemand me zoiets zou vragen, zou ik het in geen geval doen".

Aanleiding tot het artikel in het Utrechts Nieuwsblad was het feit dat de Vereniging tegen de Kwakzalverij in september ineens in het nieuws kwam toen ze pleitte voor een hardere en openlijke aanpak van

alternatieve artsen. (Zie het septembernummer van ons Actieblad) In de koppen werd een uitspraak van de voorzitter belicht: "Boertje uit Staphorst minder zorgwekkend dan arts die alternatieve geneeswijze propageert".

WOEDEKOLIEK OVER LEERPIL

Volkskrant-columnist Piet Vroon bekende dezer dagen dat een woedekoliek zijn deel werd bij het lezen van het blad Orthomoleculair. Hij had daar een advertentie in gelezen met de tekst: "De wetenschap bevestigt: leerpil verhoogt IQ met 10 procent". De substantie bleek te bestellen bij "De Leerpil", antwoordnummer 251, 2100 VB Heemstede. De pillen kosten per 50 stuks *f* 28,50. Een koopje voor wie hoger op wil.

De advertentie is gebaseerd op een bericht dat een groep Engelse schoolkinderen na toediening van o.a. vitamines betere resultaten kregen met de non-verbale intelligentie. De proefneming is inmiddels herhaald en hetzelfde Engelse medische tijdschrift vermeldde "een resultaat ter grootte van ongeveer nul komma nul".

CORRESPONDENTIE

MOGEN CHIROPRACTOREN RÖNTGENFOTO'S MAKEN?

Van de voorzitter van de Nederlandse Chiropractoren Associatie R. Blaauw, ontving de voorzitter van de Vereniging tegen de Kwakzalverij de volgende brief, gedateerd Apeldoorn, 27 september 1988.

Geachte Heer C.N.M. Renckens,

Op 26 september 1988 heeft het ANP een bericht uitgegeven over een schrijven van uw vereniging aan de vaste kamer commissie voor de volksgezondheid. Uit deze berichtgeving van het ANP heeft de Nederlandse Chiropractoren Associatie begrepen, dat uw vereniging bezwaar maakt tegen het gebruik van röntgenapparatuur door chiropractoren. Tevens werd vermeld dat uw vereniging de specialistische deskundigheid van chiropractoren t.a.v. de beoordeling van röntgenfoto's en de kennis over stralingsgevaar sterk in twijfel trekt.

Met nadruk dient te worden gesteld, dat de chiropractische universitaire opleiding ruimschoots voldoende waarborg biedt voor een veilig en deskundig gebruik van röntgenapparatuur. De door de N.C.A. erkende chiropractische universiteiten zijn in het buitenland gevestigd.

Kennelijk is uw oordeel gebaseerd op een onjuiste informatiebron. Volledigheidshalve wil ik opmerken, dat, ingevolge de kernenergiewet, het gebruik van röntgenapparatuur tot 100 KV door een ieder onbelemmerd mag worden aangewend. Tevens zij opgemerkt, dat de chiropractie al vanaf 1905 gebruik maakt van de röntgendiagnostiek.

Het door U aan het A.N.P. en vaste kamercommissie voor de volksgezondheid gezonden bericht, bevat derhalve misleidende, onware en voor de N.C.A. nodeloos grievende informatie en uit dien hoofde is het verzenden van dit bericht onrechtmatig.

Wij wensen herhaling te voorkomen en verzoeken U uw stellingname te wijzigen in het licht van de gedegen chiropractische opleiding m.b.t. de radiologie en röntgenologie en binnen 14 dagen een rectificatie bericht te verzenden aan de vaste kamercommissie voor volksgezondheid en het ANP.

Gaarne ben ik bereid U nadere toelichting te geven over de chiropractie.

Een copie van deze brief zal worden verzonden naar de vaste kamer commissie voor volksgezondheid en het ANP.

In afwachting op uw antwoord, verblijf ik,

Antwoord van voorzitter Renckens, gedateerd Hoorn, 11 oktober 1988.

(w.g.) R. Blaauw

*

Geachte heer Blaauw,

Uw schrijven d.d. 27-09-1988 werd door ons in goede orde ontvangen. De zaak is door ons aanhangig gemaakt op verzoek van een röntgenoloog die ontdekte dat een Alkmaarse chiropracter bij voorkeur zelf zijn röntgenfoto's maakte terwijl deze in het ziekenhuis aanwezig waren. Hij deed dit naar zijn eigen zeggen om porto- en verzendkosten te besparen. Bovendien bleek deze man geen universitaire opleiding te hebben.

Wij zetten daarom nadrukkelijk vraagtekens bij de deskundigheid van chiropracters waar het de röntgenologie betreft. Deze mening wordt gedeeld door de Inspecteur voor de Volksgezondheid en ook door de overheid die in de voorgenomen B.I.G.-wet chiropracters zal uitsluiten van het gebruik van röntgenapparatuur.

Wij hebben in dit schrijven aan de vaste kamercommissie slechts onze visie willen meedelen en dit mag in het kader van de vrijheid van meningsuiting toch niet als onrechtmatig worden beschouwd. Dat de door ons gegeven argumenten nodeloos grievend zouden zijn daarmee zijn wij het niet eens en dit is zeker ook niet de bedoeling geweest.

Als u ons informatie zou kunnen doen toekomen over de universiteiten waar uw leden hun opleiding ontvangen dan houden wij ons daarvoor zeer aanbevolen.

(w.g.) C.N.M. Renckens

*

De griffier van de vaste commissie voor de Volksgezondheid in de Tweede Kamer, mevr. mr. H.J.M.M. de Gier zond op 18 oktober aan de heer Renckens de volgende ontvangstbevestiging.

Hierbij bericht ik U de goede ontvangst van Uw brief van 19 september 1988, waarvan afschrift is gezonden aan alle leden van de vaste commissie voor de volksgezondheid. Namens deze commissie zeg ik U dank voor de toezending van Uw brief.

De commissie heeft in haar vergadering van 13 oktober 1988 besloten de Staatssecretaris van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur te verzoeken zijn reactie te geven omtrent het gestelde in Uw brief. Te zijner tijd zal ik U over de inhoud daarvan in kennis stellen.

DE ONBEGREPEN WIJZE MAAGD

Geachte heer Renckens,

Hoewel de Volkskrant (3 augustus jl.) het allemaal maar onzin schijnt te vinden, is strijd tegen de kwakzalverij helaas nodig. In 1984 werkte ik als uitgever bij "De Kleine Aarde" en had ik het genoegen het boek "Mellie Uyldert de onbegrepen wijze maagd" samen te stellen. Hopelijk is dit boek ook bij u bekend. Het bestuur van "De Kleine Aarde" was inmiddels in antroposofische aarde gevallen, dus u begrijpt dat dit leidde tot mijn ontslag.

De brochure en ook het eveneens bijgesloten boek werpt meer licht op belangrijke kwakzalvers en het hele gewroet er omheen. Het gaat niet alleen om onverantwoord gedokter, maar vooral om het krijgen van grepen op mensen: hun gedachten, hun sociale gevoel, hun gezondheid en hun levensbeschouwing.

Daar deze publicaties — alle inspanningen van DNA-uitgeverij ten spijt — een nogal verborgen bestaan leiden, hoop ik dat ze via uw vereniging toch nog kunnen bijdragen aan de (vooral ook geestelijke) volksgezondheid.

(w.g.) David Douwes Tilburg,
4 augustus 1988.

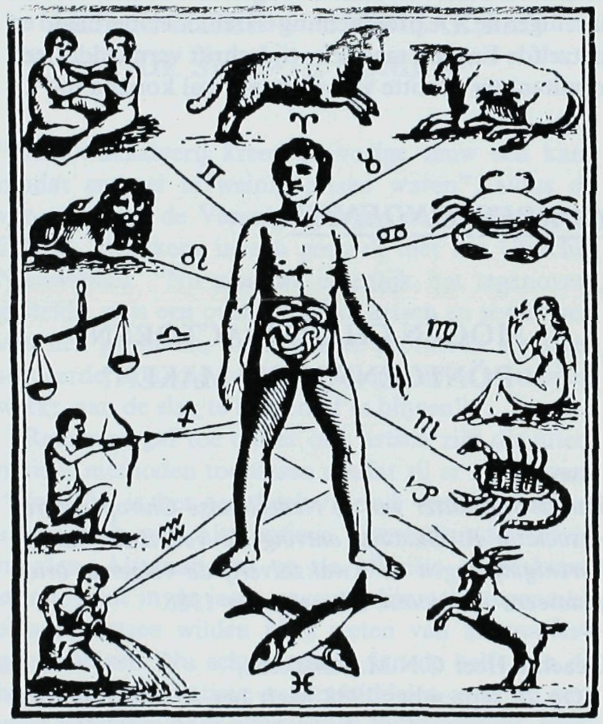
Het bestuur brengt deze brief gaarne onder de aandacht van geïnteresseerden in de soms troebele wereld van ecosofie, antroposofie en kruidengeneeskunde à la Mellie Uyldert (schrijfster van zo'n 25 boeken, oplage meer dan 1 miljoen, ook vertaald in het buitenland). Het kritische boek over Uyldert en andere uitgaven van uitgeverij De Nieuwe Aarde zijn te bestellen via Postbus 10372, 5000 JJ te Tilburg, of via telefoon 013-359229.

"MELK IS VOOR DE KOE"

"Melk is voor de koe bestemd. Het zorgt voor veel slijm in je lichaam en dat kanker veroorzaken", zo verklaarde de directeur van het Kushi-Instituut te Castricum, A. Nelissen. Hij zei dit tegen Karin Kuijpers van het Algemeen Dagblad. Zij stelde de directeur van dit "opleidingscentrum voor macrobiotische eet- en leefwijzen" vragen naar aanleiding van een vernietigend oordeel over de macrobiotische leefwijze. Een onderzoek van ir. P.C. Dagnelie, die op 23 november j.l. te Wageningen promoveerde, wijst uit dat een aanzienlijk deel van de kinderen van vier tot achtien maanden die macrobiotisch zijn gevoed aan ondervoeding lijdt.

Ze eten geen vlees en zuivelprodukten. De voeding bestaat uit granen, peulvruchten, groenten, zeewier, noten en zaden. De kinderen krijgen te weinig vetten en eiwitten en ontberen vitamines B2 en B12 en calcium. Baby's van macrobiotisch gevoede moeders wegen bij de geboorte 150 gram minder.

Enige jaren geleden is een bekende Amerikaanse filmster — niet meer piepjong! — in ernstige problemen gekomen wat haar gezondheid betrof door een strenge macrobiotische voeding. Geen melk, geen fruit... De directeur van het Kushi-instituut neemt het echter niet zo nauw, zo blijkt uit het gesprek. "We eten wel vis, we eten wèl fruit". Ja, het gezin Nelissen eet wel eens een zak patat met mayonaise... Dat is wel wat anders dan een hap zeewier.

DE DIERENRIEM EN HET MENSELIJK LICHAAM

Er was eens een school van astrologen die bijzondere waarde toekende aan de band tussen de tekens van de dierenriem en delen van het menselijk lichaam. De hierboven afgedrukte oude gravure brengt deze "band" in beeld. Zo is het sterrenbeeld *ram* verbonden met het hoofd, de *stier* met de nek, *tweelingen* — armen, *kreeft* — de borst, de *leeuw* — met het hart, de *maagd* — de ingewanden, de *weegschaal* — de lendenen, de *schorpioen* — de "edele delen", *boogschutter* — dijen, *steenbok* — knieën, *waterman* — de benen, *vissen* — de voeten. Doe er uw voordeel mee!